

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1933.

Andra kammaren.

Nr 17.

Tisdagen den 28 februari.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 22 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen och godsägaren E. E. Thorell, Stolp-Ekeby säteri, Frösunda socken i Stockholms län, vid i dag av mig företagen undersökning befunnits lida av influensa med hög feber, varför han är oförmögen att under de närmaste dagarna deltaga i nu pågående riksdagsarbete, intygas härmed på heder och samvete.

Stolp-Ekeby per Frösunda den 27 februari 1933.

Nils Magnuson,
provinsialläkare.

§ 3.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse:

nr 166, angående reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.;

nr 133, angående godkännande av konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar m. m.;

nr 164, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen);

nr 170, angående upplåtande av visst område å Djurgården för uppförande av ett tekniskt museum;

nr 134, angående godkännande av vissa med främmande makter avslutade överenskommelser om befrielse från värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap m. m.;

nr 155, angående gäldandet av kostnaderna för reparation av en undervattensbåt;

nr 151, med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m.;

nr 158, angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättningsskyldighet till kronan m. m.;

nr 159, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

Andra kammarens protokoll 1933. Nr 17.

- nr 160, angående anslag till riksförsäkringsanstalten;
- nr 174, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;
- nr 175, angående ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som drabbat elev vid statlig anstalt för yrkesutbildning;
- nr 144, angående överlåtelse på Visby stad av Kungl. Maj:ts och kronan tillkommande rätt till vissa av Visby högre allmänna läroverk disponerade tomter med därå uppförda byggnader;
- nr 145, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning bebadad framställning angående utvidgning av ögonkliniken vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund icke kommer att föreläggas riksdagen;
- nr 146, angående understöd åt två förutvarande lärarinnor vid privatläroverks småskolavdelningar;
- nr 154, angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga läartjänster vid folkskoleväsendet;
- nr 161, angående vissa praktiska utbildningslinjer på realskolans åldersstadium m. m.;
- nr 162, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;
- nr 163, angående vissa anslag till folk- och småskoleseminarierna m. m.;
- nr 167, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m. m.;
- nr 168, angående tullfri införsel av ett parti sockrat kakaopulver;
- nr 169, angående riktlinjer för det sätt, varpå statsmyndigheter och stats-tjänstemän skola hava att utanordna medel till kommuner och landsting;
- nr 171, med förslag till lag om ändrad lydelse av 38 § 1 mom. samt 64 och 66 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;
- nr 172, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;
- nr 173, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;
- nr 176, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1933/1934 för viss personal inom den civila statsförvaltningen; samt
- nr 165, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.

De avlämnade propositionerna bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 147, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 135, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 136, angående pensionsförbättring åt f. d. förrådsvaktmästaren vid Jönköpings-Kalmar regemente F. F. Svensson;

nr 137, angående pensionsförbättring åt överkonstapeln, tillika poliskommissarien vid flottans poliskår i Karlskrona M. A. Wiberg;
nr 138, angående upphörande av pensionsrätt för vissa lärare vid de högre militärläroverken; och

nr 141, angående fastställande av särskilda pensionsunderlag för befattningshavare vid navigationsskolorna;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 143, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

till statsutskottet propositionerna:

nr 148, angående anslag till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar; och

nr 149, angående provisoriskt avlöningstillägg till lappfogden H. A. Cederberg;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 150, angående försäljning av ett markområde, tillhörande lägenheten Flyksnäs under landsfiskalsbostället Kråkered i Sätilla socken av Älvsborgs län;

nr 152, angående nedsättning av arrendeavgiften för kronolägenheten Strömsholms världhus; och

nr 153, angående distriktsveterinärväsendet; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 132, angående markbyte mellan kronan och Malmö stad för utvidgning av Bulltofta flygplats; och

nr 142, angående förslag för understöd åt enskilda järnvägar.

§ 5.

Vidare föredrogos var efter annan herr *Nilssons* i Antnäs *m. fl.* på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 424;

till statsutskottet motionen nr 425;

till jordbruksutskottet motionen nr 426; och

till bevillningsutskottet motionen nr 427.

§ 6.

Härefter föredrogs herr *Halléns* motion, nr 428, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av andra kammarens arbetsordning.

I nämnda motion hade hemställts, att kammaren ville tillsätta ett tillfälligt utskott, nr 6, bestående av åtta ledamöter och fyra suppleanter, med uteslutande uppdrag att för kammaren framlägga de förslag, vartill en granskning av gällande arbetsordning för riksdagens andra kammare kunde föranleda.

Motionen bifölls.

§ 7.

Härpå föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 5—8, statsutskottets utlåtanden nr 2 och 18—21, andra lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 8.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att lördagen den 4 nästkommande mars företaga val av ledamöter och suppleanter i det tillfälliga utskott, nr 6, kammaren denna dag beslutit tillsätta.

§ 9.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, med förslag till lag om ägofred m. m., nämligen av:

herr *Lindmark m. fl.*, nr 429;

herr *Larsson m. fl.*, nr 430; och

herr *Hansson* i Rubbestad, nr 431.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Interpellation. Herr *Bengtsson* i Kullen, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Såsom medlem av regeringen under en föregående period hade nuvarande socialministern anledning att 1925 få sin uppmärksamhet riktad på apoteksprisen.

Medicinalstyrelsen hade nämligen hos honom då hemställt om fastställande av förhöjda apotekspriser — trots att den dåvarande kristiden var över och prisindexet på starkt nedgående. Pressen såväl på höger- som vänsterhåll gav också ganska starkt tillkänna sin förvåning över denna apotekarnas obefogade framställning. Medicinalstyrelsen fick också ärendet på återremiss, varefter visserligen en del jämkningar skedde men varvid likväl fastställdes en icke obetydlig höjning i de förut alldeles för höga apoteksprisen. Det var den bekanta delningen av *grundpriset* med 9 i stället för med 10 vid bestämmande av *partipriset*.

Apotekarna räkna ju med en hel del »pris». Det skulle föra för långt att detaljerat ingå på samtliga dessa, men så mycket kan ju här sägas, att å apotekens officiella *inköpspris* städse lägges en första handelsvinst av 100 % för att erhålla det s. k. *grundpriset*. När man så hade detta *grundpris*, exempelvis per kilo, uträknades nu hektopriset eller det s. k. *partipriset* icke genom delning med 10, som vederborde och hittills brukats även hos apotekare, utan genom 9. Denna nyinförda 9-delning tillförde nu apoteken på en gång en miljon kronor årligen — enligt medicinalstyrelsens officiella beräkning.

När så en kollega i denna kammare påföljande år i en enskild motion påyrkade riksdagens beaktande av de höga apoteksprisen och den skedda förhöjningen, föranledde detta visserligen icke någon omedelbar åtgärd från riksdagens sida, men ansågo sig riksdagens revisorer samma år böra upptaga apoteksprisen till kritisk granskning i sin ämbetsberättelse.

Vi veta här alla, att denna punkt i riksdagens revisorers arbete starkt uppmärksamrats och även lett till vissa resultat, däribland ock ett upphävande av ovannämnda 9-delning, så att apotekens *partipris* från och med 1931 nu uträknas efter *grundprisets* delning med 10.

Vi veta ock, att riksdagens revisorer måst på nytt påkalla riksdagens uppmärksamhet på reduceringen av apoteksprisen. I ämbetsberättelsen för budgetåret 1929/1930 uttala riksdagens revisorer bl. a. å sid. 38:

»— — — och då slutligen apoteksväsendet även under nuvarande förhållanden väl synes kunna bära ytterligare taxesänkningar, få alltså revisorerne framhålla vikten av att såsom direkt fortsättning på hittills genomförda pris-

Interpellation. (Forts.)

reduktioner mer genomgripande successiva taxesänkningar snarast företagas under beaktande av de synpunkter, som här ovan av revisorerna framförts.

— — — — —»
Sedan dess har egentligen intet utträttats annat än att de tre första, av Kungl. Maj:t påbjudna s. k. etapperna vid sänkningen av apoteksprisen genomförts samt att apotekssakkunniga av år 1931 tillsatts inom socialdepartementet för att ytterligare bereda frågan om läkemedelsprisens förbilligande.

Såväl riksdagens revisorer år 1926 som obefordrade apotekare ha påpekat att över $\frac{1}{3}$ av apoteksinnehavarna sitta med nettoinkomster av c:a 30—80,000 per år — således mera än vad statens högsta funktionärer kunna ernå. Subventionen åt de mindre bärkraftiga apoteken, vilken man trots skulle erfordra relativt enorma summor, uppgick första året (1928) till c:a 40,000 och beräknas för 1933 uppgå till, högt räknat, 75,000 kr., och är således en ren bagattell redan där i ränteavkastningen å apotekens med miljonen årligen ökade pensionsfond.

När man, som jag, i hemtrakten hör allmänt omtalas de i många fall högt uppskrivade apoteksprisen, och sedan vid samtal med personer i skilda samhällsställningar och i olika sammanhang var som helst i landet hör samma uppfattning, bringas man att starkt ifrågasätta, huruvida icke mer kan göras för läkemedelsprisens sänkning.

Här kommer t. ex. en tjänsteläkare till mig och upplyser, att en förpackning på 100 stycken levertabletter, som kostar allmänheten 13.85, skall medföra en vinst för apoteken på kr. 5.55 bara för att utlämna samma över apoteksdisk. Skulle nu den sjuke ha begärt 1,000 gram koncentrerat extrakt av samma, hade han måst betala 70.— kr., och apotekaren förtjäna 28.— kr. på utlämnandet av denna — märk väl — giftfria förpackning. En helbutelj levervin kostar 15.40 på apotek för den sjuke; apotekaren, som icke har haft några som helst kostnader för dess framställning, etc., tager åt sig 6.15 för att utlämna densamma. Det är ju en oskäligen beskattning. En ask levertärningar på 20 stycken kostar 19.85 och för dess överlämnande betingar sig apotekaren en handelsvinst på icke mindre än 7.95, allt enligt av Kungl. Maj:t på apotekarnas anmodan fastställda grunder. De lämnade uppgifterna hänföra sig samtliga till fabriksmässigt beredda läkemedel i originalförpackningar, som apotekaren endast säljer som mellanhand utan att vidtaga någon som helst farmaceutisk arbetsåtgärd.

För jordbruksbefolkningen torde apoteksprisen å lantbruksprodukter i jämförelse med i allmänna handeln gängse pris förefalla alldeles fantastiska. Jag kan ju då först taga den originalförpackade vara, vilken i sin förpackning icke torde överträffas av någon modern originalförpackning, nämligen det vanliga hönsägget. I 1933 års medicinaltaxa, sid. 48, upptages detta illustra originalförpackade läkemedel under namnet »ovum gallinaceum» till ett pris av 50 öre pr styck. Äggpriset är nu i detaljaffärerna — apoteken äro ju också detaljaffärer — högst c:a 2.— kr. per kg och det går väl 18 stycken ägg per kg. Apotekspriset å ägg är således c:a 9.— kr. per kg = 450 % i vinst.

Vanlig honung kostar på apoteken 60 öre hektot, renad honung 1.05 hektot; 1 hekto vetemjöl 15 öre; 1 hekto rågmjöl lika mycket; 1 hekto fint strösocker 45 öre; 1 hekto vanlig komjolk 5 öre, etc.

Självklart är ju, att man icke går och köper dessa lantmannaprodukter som sådana å apoteket utan håller sig till fria näringslivet, men priserna å dessa enkla produkter visa dock, vilken avans apotekarna redan betinga sig å dessa vid beräkandet av materialerna för beredning av ett läkemedel enligt recept.

Här ha nu apotekssakkunniga framlagt ett förslag angående s. k. farmaceutiska specialiteter, ett förslag som utbrutits från de sakkunnigas egentliga

Interpellation. (Forts.)

arbetsuppgifter och som närmast synes gynna apotekarens affärsintressen. Förslaget, genom vilket ingalunda apoteksprisen komma att sänkas såsom utlovats i betänkandet, har emellertid utsatts för en sällsynt omild och skarp kritik från alla håll utom från apotekarnas, en kritik, som återgivits i pressen landet över.

Detta specialitetsförslag synes ävenledes föregripa den av Kungl. Maj:t 4 febr. 1927 beslutade revideringen av apoteksvarustadgan.

Med kännedom om apotekens avanser å dessa s. k. specialiteter eller originalförpackningar, och vilkas expedition å apoteken är från år synes ökas, förefaller det vara angeläget och av allmänt intresse att upptaga spörsmålet om nedskärning av apotekens s. k. skäligen handelsvinst å dessa specialiteter samt frågan om och i vilken utsträckning försäljningen av originalförpackade läkemedel, som icke falla under giftstadgan och under förordningen om eter- och sprithaltiga preparat, borde i prisförbilligande syfte utlämnas till fria handeln i konkurrens med apoteken.

Redan nu kunna vissa apotek, enligt apotekssakkunnigas uppgifter å sid. 18 i sitt förslag, uppvisa en bruttoförsäljning av »50 % eller mera» av enbart originalförpackningar. Apotekssakkunniga uppgiva även å samma sida, att redan 1926 var försäljningen av originalförpackningar å apoteken e:a 12 miljoner, innebärande redan då $\frac{1}{3}$ av apotekens officiella årliga omsättningssumma. Nu 7 år senare är denna omsättning som synes starkt ökad.

I Svensk farmaceutisk tidskrift 1933, sid. 104, uppgives, att, enligt Tysklands specialitetstaxa för 1932, totala antalet originalpreparat vore 14,174. Härav vore endast 1,880 belagda med recepttvång och föllo alltså under giftstadgan samt liknande författningar, jämte 371 preparat för sera, ympännen etc. tillsammans således 2,251, medan icke mindre än 9,284 originalförpackningar voro fritagna från recepttvång, varjämte tillkomma 384 preparat, som gällde plåster och förbandsmedel, och 2,255, som rörde sig om näringsmedel, kosmetiska medel, m. m. För tillsammans 11,923 originalpreparat gällde således icke recepttvång, d. v. s. de innehöllo icke gifter, för vars erhållande läkarens förskrivning vore nödvändig.

Apotekarna synas draga för stor vinst redan i och med det av Kungl. Maj:t medgivna grundpålägget av 100 % å sina varor. Prisfallet är stort å alla andra varuslag, men apotekarna äro de enda, som icke väsentligt ha minskat sin vinstmarginal, därför att de icke ha någon konkurrens.

För mig hava bl. a. visats dokumenterade siffror på, hur å endast ett enda preparat, som i prisläge till allmänheten ligger omkring 1:— kr., under år 1932 uppburits över 43,000 kr. endast för besväret att rekvirera preparatet från grossisterna i branschen och utlämna detsamma i sin originalförpackning, motsvarande e:a 60 % vinst, en avans, som synes vara väl mycket improduktiv för sunt näringsliv. För övrigt lämnar den av medicinalstyrelsen utgivna medicinaltaxan för år 1933 å sid. 81 belysande exempel på den handelsvinst, som tillkommer apoteken för den enkla procedur, som ligger i att genom ett biträde, ofta tekniskt, expediera en originalförpackning.

Med stöd av vad jag ovan anfört anhallar jag om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet få rikta följande frågor:

1) Anser herr statsrådet, att snara åtgärder äro av behovet påkallade för en ytterligare sänkning av apotekens läkemedelspris?

2) Om så är förhållandet, har herr statsrådet för avsikt att under den närmaste tiden förelägga Kungl. Maj:t förslag i sådan riktning?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 11.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 247, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för församlingarnas prästerskap att två söndagar i månaden förätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 12.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från första lagutskottet, nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84 med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1932 (nr 244) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet; och

från andra lagutskottet, nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olofsson</i> i Digernäs	under	2 dagar	fr. o. m. den	1 mars,	
› <i>Pettersson</i> i Dahl	›	2	›	›	1
› <i>Hansson</i> i Hönö	›	5	›	›	3
› <i>Jonsson</i> i Haverö	›	6	›	›	3
› <i>Lithander</i>	›	6	›	›	2
› <i>Hansson</i> i Vännäsby	›	3	›	›	2

och

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 1 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes två till kammaren inkomna sjukbetyg, så lydande:

Att riksdagsman Albin Eriksson på grund av influensa är oförmögen att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den 28 februari 1933.

T. Lind,
leg. läk.

Härmed intygas att riksdagsman Gösta Liedberg på grund av sjukdom (angina tons.) tillsvidare är arbetsoförmögen.

Stockholm den 27 februari 1933.

Hjalmar Casserman,
leg. läk.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 166 angående reglering av Uddevalla—Lelångens järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 133, angående godkännande av konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 164, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen);

till jordbruksutskottet propositionen, nr 170, angående upplåtande av visst område å Djurgården för uppförande av ett tekniskt museum;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 134, angående godkännande av vissa med främmande makter avslutade överenskommelser om befrielse från värnplikt i vissa fall av dubbelt medborgarskap m. m.; och

till statsutskottet propositionen, nr 155, angående gäldandet av kostnader-na för reparation av en undervattensbåt.

Vid härfå skedd föredragning av propositionen, nr 151, med förslag till förordning om ersättning för debitering och uppbörd av landstingsmedel m. m. hänvisades propositionen, i vad den avsåge författningsförslagen, till konstitutionsutskottet och, i övrigt, till statsutskottet.

Vidare föredrogos nedannämnda Kungl. Maj:ts propositioner och skrivelse; samt remitterades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 158, angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättningsskyldighet till kronan m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 159, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och 2 i förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

till statsutskottet propositionen, nr 160, angående anslag till riksförsäkringsanstalten;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 174, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

till bankoutskottet propositionen, nr 175, angående ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som drabbat elev vid statlig anstalt för yrkesutbildning;

till statsutskottet propositionerna och skrivelsen:

nr 144, angående överlåtelse på Visby stad av Kungl. Maj:t och kronan tillkommande rätt till vissa av Visby högre allmänna läroverk disponerade tomter med därå uppförda byggnader;

nr 145, med tillkännagivande att en i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning bebådad framställning angående utvidgning av ögonklinikern vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund icke kommer att föreläggas riksdagen;

nr 146, angående understöd åt två förutvarande lärarinnor vid privatläroverks småskoleavdelningar;

nr 154, angående åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet; och

nr 161, angående vissa praktiska utbildningslinjer på realskolans åldersstadium m. m.;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 162, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse;

till statsutskottet propositionen, nr 163, angående vissa anslag till folk- och småskoleseminarierna m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 167, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 168, angående tullfri införsel av ett parti sockrat kakaopulver;

till statsutskottet propositionen, nr 169, angående riktlinjer för det sätt, varpå statsmyndigheter och statstjänstemän skola hava att utanordna medel till kommuner och landsting; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 171, med förslag till lag om ändrad lydelse av 38 § 1 mom. samt 64 och 66 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 m. m.;

nr 172, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; och

nr 173, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 (nr 129) angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Vid nu skedd föredragning av propositionen, nr 176, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1933/1934 för viss personal inom den civila statsförvaltningen hänvisades propositionen, såvitt den anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, i vad den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och, i övrigt, till statsutskottet.

Slutligen föredrogs och hänvisades till bankoutskottet propositionen, nr 165, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5 och 6 §§ lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension, m. m.

§ 3.

Härefter föredrogs var efter annan samt hänvisades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna:

- nr 429 av herr *Lindmark m. fl.*;
- nr 430 av herr *Larsson m. fl.*; och
- nr 431 av herr *Hansson* i Rubbestad.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Bengtssons* i Kullen vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående sänkning av apotekens läkemedelspris blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

*Ang. tull
å mejeri-
produkter.*

Till behandling företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckta motioner om tull å mjölk och grädde samt tilläggstull å smör och ost.

Därvid anförde:

Herr Lindman: Herr talman: Beträffande dessa motioner har bevillningsutskottet enhälligt föreslagit, att de icke skola föranleda till någon riksdagens åtgärd, och utskottet har naturligen därvid gått ut därifrån, att det tidigare fattade beslutet om rättighet för Kungl. Maj:t att fastställa införselmonopol på mjölk och mejeriprodukter skulle kunna vara tillfyllest för tillgodoseende av dessa önskemål. Jag vill emellertid framhålla, att när vi väckte dessa motioner, så var den saken oss inte obekant. Vi väckte i alla fall motionerna, och detta gjorde vi, därför att det är en väsentlig skillnad mellan om man lämnar Kungl. Maj:t fullmakt att utfärda införselmonopol på dessa produkter eller om — såsom vi avsågo i våra partimotioner — riksdagen själv bestämmer, att tullen på mjölk skall kunna höjas med 2 öre och att den i motsvarande grad skall ökas för de övriga produkter, som här komma i fråga, t. ex. så att tullen på smör blir 50 öre. Vi ha ansett, att det riktigaste är, att riksdagen gör ett bestämt uttalande i denna riktning, på det att den organisation, som har att framställa förslag om mjölkavgifter och som sköter smörprisregleringen, måtte kunna ha en större marginal att röra sig inom, när den skall framlägga sina förslag till åtgärder i detta hänseende. Det hade varit lättare att avstå från att få dessa önskemål tillgodosedda, ifall man från Kungl. Maj:ts sida hade visat en starkare vilja att göra någonting än vad som i detta avseende har kommit till uttryck. Beträffande t. ex. frågan om de allmänna mjölkavgifterna — och märk väl, herr talman, att nu talar jag endast om de allmänna mjölkavgifterna — så veta vi ju, att det från början föreslogs, att

Ang. tull å mejeriprodukter. (Forts.)

dessas allmänna mjölkavgifter skulle uppgå till fyra tiondelar. Jag vill minnas, att det förslaget kom från lantbruksstyrelsens mejerisektion. Sedermera kom själva mjölkorganisationen och nedsatte denna siffra till tre tiondelar, och därutöver företog Kungl. Maj:t på jordbruksministrernas förslag en nedsättning till två tiondelar, alltså endast hälften av vad man från början hade föreslagit.

Jag menar, att detta visar inte, synes det mig, den goda viljan, om jag så får säga, emot landets jordbrukare, när i en betryckt och svår situation, då smörexporten går ned och när mjölkpriset faller undan för undan — det har naturligtvis något höjts nu till följd av mjölkavgifterna men i alla fall ingalunda i den grad, som man hade tänkt sig och som vore erforderligt för landets jordbrukare — när i denna situation, säger jag, man inte vill vidtaga en kraftigare åtgärd. Det fyller mig med en viss oro för framtiden beträffande i vad mån regeringen kommer att begagna sig av den rätt, som riksdagen har överlämnat till regeringen genom beslutet om införselmonopol, och därför hade jag för min del gärna sett och avsett med denna motion, att riksdagen verkligen skulle ha sagt sitt ord och bestämt, i ganska god överensstämmelse med vad riksdagen sade i fjol, att den önskar, att kraftigare åtgärder vidtagas; och dessa kraftigare åtgärder hade man kommit till, om man beslutat i överensstämmelse med den motion, som jag jämte flera andra framlämnat.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Härefter föredrogos vart för sig

bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt motion angående skatt å importbränsle av kol och koks, som förbrukas för uppvärmnings- och husbehovsändamål; samt

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Portugal undertecknad konvention angående förlikning, rättsligt avgörande och skiljedom.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtande hemställt.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående offentliggörande av alla hemliga fördrag och överenskommelser mellan Sverige och andra stater.

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 112, hade herrar *Hagberg* i Luleå och *Brädefors* föreslagit, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om omedelbart offentliggörande av alla hemliga fördrag och överenskommelser med andra stater.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan nämnda hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Då det sista valresultatet uppvisade en majoritet bland väljarna för de partier, som förklara sig vara för en socia-

Ang. offentliggörande av hemliga fördrag och överenskommelser.

Ang. offentliggörande av hemliga fördrag och överenskommelser. (Forts.) listisk omgestaltning av samhället, ha vi velat påminna den regering, som nu sitter och som har blivit framlyft av detta valresultat, om en gammal socialistisk grundsats. Vi ha nämligen velat påminna regeringen om vad som uttalats mot den hemliga diplomatin och mot dess metoder att med hemliga fördrag binda folken och inveckla dem i förhållanden, som för dem kunna leda till krigsfara — sådana förhållanden, som världskriget 1914—1918 gav belägg för. Vi ha velat påminna denna regering om skyldigheten att avslöja och offentliggöra sådana hemliga fördrag. Den första regering, som har gjort detta, är den ryska sovjetregeringen, som år 1918 i februari månad i en proklamation förklarade:

»Regeringen upphäver och återkallar all hemlig diplomati, uttryckande för sin del sitt fasta beslut att föra alla underhandlingar öppet inför hela folket, och därför omedelbart skridande till publicerandet av alla hemliga överenskommelser, som ingåtts och avslutats av godsägarnas och kapitalisternas regering sedan februari och ända till den 25 oktober 1917.»

»Alla villkor i dessa hemliga överenskommelser, så till vida som de äro riktade på, i de flesta fall, att garantera de ryska godsägarnas och kapitalisternas förmåner och privilegier, eller ock att bevara eller öka stor-ryssarnas annekteringar, förklarar nu regeringen vara obefogade och återkallar och upphäver dem omedelbart.»

Så förklarade den första verkligt socialistiska regeringen i världen och uttryckte därmed sin ställning till dessa överenskommelser med olika kapitalistiska stater.

Med hänsyn till att konstitutionsutskottet här har avlåtit ett enhälligt avstyrkande utlåtande, så förstär jag mer än väl utgången av denna motion. I detta utlåtande förklarar man, att medlemskapet i Nationernas förbund i och för sig skulle innebära, att några egentliga hemliga överenskommelser inte skulle kunna träffas. Det är ju inte vår uppfattning, att så är fallet, men redan medlemskapet i Nationernas förbund, till vilket vi senare få tillfälle att återkomma, innebär överenskommelser, som medföra mycket stora krigsrisker.

Med denna korta motivering har jag velat yrka bifall till den motion, som vi ha väckt i denna fråga.

Herr Hallén: Herr talman! Jag vill först erinra om vad utskottet säger i sitt utlåtande, nämligen att detta yrkande ifrån motionärernas sida är sakligt alldeles orimligt, ty om det skulle förekomma sådana traktater av hemlig natur mellan Sverige och andra stater, skulle det vara stridande mot alla folk rättens grundläggande principer, om man utan medgivande ifrån den andra fördragsslutande parten publicerade dem och alltså bröt tro och loven, men redan detta, att tro och loven inte behöva respekteras, tycks ju vara en mycket självfallen förutsättning för motionärerna. Jag har emellertid härmed ingalunda sagt, att vårt land har slutit några sådana fördrag, utan jag bara påpekar orimligheten ur allmän folkrättslig synpunkt av motionärernas förslag, vidare har framhållits i utlåtandet, att vårt land sedan 1912 plägat publicera alla sina överenskommelser med andra stater i en offentlig akt, och än ytterligare, vilket även den ene av motionärerna erkänt, inregistreras sedan folkförbundspaktens tillkomst alla fördrag, som de olika förbundsmedlemmarna sluta med varandra, hos förbundssekretariatet, och de få ju dessförinnan inte någon gällande kraft. Och det erinras också i paktens artikel 20, att om några av folkförbundsmedlemmarna skulle före sitt inträde och även efter detsamma ha slutit sådana hemliga förbindelser eller traktater, som strida mot folkförbundsakten och dess anda, så bli dessa i och med medlemskapet förklarade ogiltiga.

Ang. offentliggörande av hemliga fördrag och överenskommelser. (Forts.)

Under sådana förhållanden, menar jag, är hela denna motion inte bara obehövlig utan fullkomligt meningslös, och den är detta, herr talman, så mycket mera som bakom motionen väl torde dölja sig den naiva inbillningen, att Sverige deltar i internationella hemliga sammansvärjningar mot Ryssland. Det är ju ett ofta återkommande tema, och man menar, att kunde man bara få publicera dessa stygga akter, där Sverige ger sin medverkan till något slags inringning av Ryssland, så hade man åtminstone gjort det landet en tjänst. Jag menar, att i den mån man bygger på sådana fantastiska och verklighetsfrämmande funderingar, så är orimligheten i förslaget ännu mera uppenbar.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 8.

Vidare förekom till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

*Ang. Sveriges
utträde ur
Nationernas
förbund.*

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft de i andra kammaren väckta motionerna nr 111 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Brådefors* och nr 325 av herr *Flyg m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

Utskottet hemställde

1) att motionen II: 111 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

2) att motionen II: 325 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Vi ha i en motion ställt frågan om Sveriges utträde ur Nationernas förbund. Vi ha därmed velat belysa den nuvarande politiska situationen och använda tillfället för att klargöra för den svenska arbetarklassen Sveriges ställning som en imperialistisk makt, vidare de förvecklingar, som hota, och den fruktansvärda krigsfara, som nu står som det allt överskuggande problemet. Nationernas förbund är framför allt en produkt av världskrigets segrarstater. Det var politiska intressen, som dikterade Nationernas förbunds tillkomst. Nationernas förbund skapades som en garant för världskrigets segrare, för deras fortsatta herravälde över de besegrade, men dess syfte var också redan från början att bli ett medel för krossande av den proletära diktaturens land, Sovjetunionen, det land, som visat förutsättningen för ett verkligt nationsförbund. Dessa materiella intressen hindrades naturligtvis inte utan snarare understöddes av det förhållandet, att världskriget bland folkmassorna skapat en stark vilja till åtgärder, som kunde förhindra ett framtida krig. Så draperade sig de, som tillskyndade Nationernas förbund, i pacifistiska förkländnader, utnyttjade denna folks vilja för sina strävanden. Nationernas förbund skulle bli, sade man, ett redskap för freden i världen.

Man kan i dag ställa frågan, om Nationernas förbund har blivit ett sådant redskap. Sedan dess tillkomst har ju redan ett tjugutal krig gått av stapeln, och varje sådant krig har dokumenterat det orimliga i att sätta Nationernas

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

förbund i samband med några fredssträvanden. När Nationernas förbund har behandlat sådana krig eller konflikter mellan staterna, har ju resultatet blivit lika med plus minus noll.

För att emellertid vidmakthålla illusionen av Nationernas förbund som ett organ för freden, har man ända sedan dess tillkomst på förbundets dagordning ställt så kallade fredsfrågor. Nationernas förbund har ju vid otaliga konferenser diskuterat olika former för fredsarbetet. Man har diskuterat frågan om förbud mot användande av giftiga gaser, man har diskuterat flygmaskinskriget, undervattensbåtskriget och åtgärder däremot o. s. v. Jag vill erinra om att redan 1928 påminde Litvinov om att Nationernas förbund i mer än ett hundratal resolutioner hade fattat beslut och uttalat sig i olika fredsfrågor men att resultatet av dessa beslut endast hade blivit ytterligare ökade rustningar, att de olika makterna låtit dessa beslut bli pappersresolutioner utan några som helst förpliktelser för dem. Man riktade för några år sedan hela världens uppmärksamhet på en fredskonferens, som inkallats av Nationernas förbund för att diskutera nedrustningsfrågan. Den konferensen är ju ännu inte avslutad, men det är redan fullständigt klart, att dess resultat inte kommer att befördra världsfreden. Det torde vara riktigare, såsom en rad borgerliga tidningar också ha konstaterat, att säga, att det enda resultatet av Nationernas förbunds så kallade nedrustningskonferens blir ökade rustningar.

I Stockholmstidningens söndagsbilaga förra söndagen behandlades frågan om krigsfaran. Man konstaterade, att redan nu över $4\frac{1}{2}$ miljoner man äro under vapen i de kapitalistiska staterna med undantag av Kina, att det finns mer än 4,000 örlogsfartyg och icke mindre än 17,000 militära flygplan. Lägger man därtill de massor av civila flygplan, som finnas och som relativt lätt kunna ombyggas eller förändras och användas för krigsändamål, framstår klart hela omfattningen av de rustningar, som företagits för det nya kriget. Det konstaterades också i samma artikel, att medan beloppet för krigsrustningarna år 1913 uppgick till $13\frac{1}{2}$ miljarder kronor, de i dag sluka över 22 miljarder. Trots världskrigets erfarenheter, trots Nationernas förbunds alla konferenser och fredsresolutioner — eller skola vi kanske säga *tack vare* dessa — rusta sålunda de kapitalistiska staterna i detta nu praktiskt taget lika mycket som de gjorde före det senaste världskriget. Det bör i detta sammanhang poängteras, att hela innebörden av rustningarna framträder icke bara i de ekonomiska utgifter vederbörande ha för desamma. Man måste också påpeka den omgestaltung, den mekanisering, den rationalisering, som skett i avseende å krigsförberedelserna, varigenom de olika krigsberedskapsåtgärderna ha fått en långt fruktansvärdare omfattning än som kan avläsas bara genom en jämförelse mellan utgifterna för krigsberedskap nu och motsvarande utgifter för föregående krig. I de olika ländernas laboratorier arbeta i dag världens skickligaste kemister med framställning av gaser och bakterier för det kommande kriget. Överallt förbereder man kriget. Det konstateras också i den artikel, jag nyss åberopade, att exempelvis England redan har färdigtryckt det propagandamaterial det ämnar släppa ut i det ögonblick det nya kriget sättes i gång. I varje land — och jag undantager därvidlag icke alls Sverige — arbeta i dag kommissioner med att förbereda en omgestaltung av industrien, så att denna mycket snabbt skall kunna anpassas för krigsproduktion.

Nationernas förbunds verksamhet i dag belyses också av händelserna därborta i fjärran östern. Dessa händelser och framför allt Nationernas förbunds insats med hänsyn till desamma korrigerar ju eftertryckligt talet om att Nationernas förbund skulle vara en borgen för världsfreden, att det skulle möjliggöra åtgärder, som skulle kunna förhindra kommande krig. En medlem

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

av Nationernas förbund har öppet kränkt en annan medlem, den har skickat in sina trupper på denna andra stats områden, den har brutit med Nationernas förbunds alla fördrag, och när Nationernas förbund då protesterar efter långvariga undersökningar och efter en massa diplomatiska aktioner, svarar den angripande staten med att utträda ur Nationernas förbund, med att öppet och oskrymtat bryta mot de beslut, som fattats av förbundet under dess verksamhet. Sådant bidrager till att illustrera innebörden av det uttalande konstitutionsutskottets talesman gjorde i samband med frågan om anslag för Sveriges medlemskap i Nationernas förbund, då han hävdade detta medlemskap som någon garanti mot vissa åtgärder från de olika staternas sida. Man behöver alls icke betrakta Japans tillvägagångssätt såsom något undantag, utan man kan tvärtom konstatera, att Japan gjort just det som varje imperialistisk makt gör, därest Nationernas förbunds åtgärder icke passa den samma. Det är ingen, som försöker bestrida dessa fakta rörande Japans uppträdande och Nationernas förbunds roll i det sammanhanget.

Japan har länge rustat sig för det krig, som det nu har iscensatt, och det har gjort detta öppet. Det krig Japan nu organiserat riktar sig icke bara mot Kina utan även mot Sovjetunionen, mot det land, där arbetarklassen tagit makten och där den har genomfört en omgestaltning av produktionsförhållandena. Jag erinrar om det förhållandet, att den numera avlidne japanske premiärministern Tanaka redan år 1927 öppet skisserade konturerna till det krig, som Japan nu för, och framför allt poängterade, att detta krigs konsekvenser skulle bli ett krig mot Sovjetunionen. Tanaka skriver i ett memorandum år 1927 bl. a. följande: »Kommer den Sovjet-Ryssland tillhörande öst-kinesiska järnvägen att utvecklas i detta område» — alltså i Kina — »så kommer vår nya kontinentalpolitik därigenom att skadas, och det kommer i den närmaste framtiden att ofelbart föra till en konflikt med Sovjet-Ryssland. I detta fall måste vi ånyo spela samma roll, som vi spelade i rysk-japanska kriget. Den öst-kinesiska järnvägen kommer att bli vår . . . Om vi betrakta Japans framtid, så måste vi erkänna oundvikligheten av ett krig med Ryssland i Nord-Mandsjuriet.» Så öppet talade redan år 1927 den japanske premiärministern, så öppet hotade han med krig i en tid, när fredsfraserna flödade över hela världen och när även Japan tillhörde Nationernas förbund och som medlem av detta borde varit angeläget att värna den högre folkrätten, den folkrätt Nationernas förbund säger sig kämpa för. Den japanske premiärministerns uttalande är icke något undantagsexempel, även om han mera cyniskt och mera öppet profeterat om den stats intressen och syften, som han representerar.

Kriget i fjärran östern är ett blodigt faktum, och Nationernas förbund inregistrerar detta. Trots att Nationernas förbund så tidigt varnats för kriget, är det i dag icke mäktigt att göra annat än inskränka sig till en protest. Därmed vill jag naturligtvis icke alls göra gällande, att Nationernas förbund borde kommendera staterna till krig mot Japan, lika litet som jag vill påstå, att Nationernas förbunds beslut i fråga om den kinesisk-japanska konflikten icke kan ha allvarliga konsekvenser. Jag vill nämligen icke deltaga i den kör, som talar om Nationernas förbunds betydelselöshet och maktlöshet överhuvud taget. Jag menar tvärtom, att det är anledning antaga, att Nationernas förbund kommer att ingripa i den stund och på det sätt, som passa dess herrar. I dag ingriper Nationernas förbund icke mot Japan, men enskilda medlemmar av förbundet — och jag tror även Sverige — ingripa till förmån för Japan genom att leverera krigsmaterial. Rustningsindustrin i en massa kapitalistiska länder har nu högkonjunktur, dess aktier stiga, och Nationernas förbund finner det vara på sin plats, att denna industri ostört får fortsätta sin

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
verksamhet att understödja Japans krig därborta i östern, trots de protester man officiellt gjort.

Kapitalism och krig höra ihop. När Japan i dag kastar in sina militära resurser på kinesiskt område, är detta ett uttryck för den japanska kapitalismens ekonomiska intresse. När de olika staterna öka sina krigsrustningar och rationalisera sina krigsredskap, uttrycker detta både en vilja till ekonomiska och geografiska erövringar och en fruktan för att förlora redan befintliga egendomar och intresseområden. Handelskriget mellan staterna är en etapp — och kanske den sista — på vägen till det militära kriget. Därför är det ett bedrägeri att göra gällande, att freden skulle kunna säkras genom några folkförbund av kapitalistiska stater. Därför blir allt tal och allt skrivande för rustningarnas minskning bara meningslöst pladder under kapitalismens system. Lika meningslöst är talet om att man måste förändra människornas sinnelag och utplåna hatet, avundsjukan och missänjan dem emellan. Det är systemet, kapitalismens system, som skapar motsättningarna mellan folken liksom mellan klasserna och mellan människorna. Först genom detta systems krossande kan man upphäva motsättningarna mellan staterna, mellan klasserna och mellan människorna och därmed också upphäva krigets orsaker. Härmed vill jag också understryka, att vi icke acceptera tesen att Nationernas förbund är vad de anslutna staternas regeringar äro — den formulering man tidigare kommit med. Regeringarna äro organ för finanskapitalet — det må vara medvetet eller omedvetet. Det har ingen avgörande betydelse för bedömandet av frågan om krigets förutsättningar, om regeringarnas medlemmar bestå av pacifister eller om de äro anhängare av andra åskådningar.

Avrustning är socialismens ideal. Avrustningen har Nationernas förbund uttalat sig för; d. v. s. man har uttalat sig för tanken på avrustning, men i praktiken aktar man sig för varje åtgärd, som skulle kunna leda till en avrustning. Sovjetunionen, det land där arbetarklassen tagit makten, har nere i Genève ställt upp frågan om avrustning. Den har ställt den fullständigt klart, fullständigt gripbart. Den har givit konkreta förslag till avrustningens genomförande, men dessa förslag ha bekämpats och nedhånats av alla de kapitalistiska staternas representanter. Jag förmodar, att också denna regeringens representanter sällat sig till den kör, som förklarar Sovjetunionens avrustningsförslag orimliga. Sovjetunionen är det enda land, som klart ställt frågan om en verklig folkfred och i skarpaste belysning visat förutsättningarna för verklig folkfred. Detta har Sovjetunionen kunnat göra, därför att dess arbetarklass själv gjort upp räkningen med kapitalismen. I det ögonblick de arbetande massorna tagit makten i sina händer, ha de skapat förutsättningarna för en effektiv fredspolitik. Därför måste varje fredsvän, om han menar allvar med sitt tal om att han önskar fred, acceptera just de åtgärder Sovjetunionens arbetande folk praktiserat för genomförande av en verklig fredspolitik.

När vi uppställt frågan om Sveriges utträde ur Nationernas förbund, ha vi därmed icke velat ingiva de arbetande massorna i Sverige några illusioner om att utträdet såsom sådant skulle utgöra någon fredsgaranti för det svenska folket. Men det är å andra sidan klart, att ju flera stater, som tillhöra Nationernas förbund, desto starkare blir detta redskap för de intressen, som behärska detsamma. Nationernas förbund har skapat en rad anslutningsbestämmelser som syfta till att formera de anslutna staterna i en militär angreppsfront. Sverige — och det vill jag säga till herr Hallén — har iklätt sig förpliktelser att bli en del i denna angreppsfront genom sitt medlemskap i Nationernas förbund; och jag vill också markera, att enligt vår mening syftar denna angreppsfront framförallt till att bli ett medel mot

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Sovjet-Unionen. Därför mena vi, att Sveriges medlemskap i Nationernas förbund ökar faran för krigiska förvecklingar, ökar faran för att Sveriges arbetande folk skall bli offrat på krigets altare. Även om inte denna fara upphäves genom att Sverige utträder ur Nationernas förbund, mena vi dock, att det är ett moment eller en krigsfara mindre i det ögonblick, då Sverige befriar sig från de förpliktelser, som medlemskapet i Nationernas förbund medför.

Som jag redan sagt är Nationernas förbund en allians av stater i större skala än de allianser, som skapades före världskriget 1914—1918. De stater, som voro bundna av dessa allianser, hade iklätt sig krigsförpliktelser. Sverige har med medlemskapet i Nationernas förbund också iklätt sig krigsförpliktelser. Detta faktum är synnerligen viktigt för arbetarklassen att få fastslaget, och det är också därför, som vi i dag ställt frågan om utträde ur Nationernas förbund.

Även om Sverige inte tillhörde Nationernas förbund, förelåg krigsfara — det har jag redan påpekat — och denna fara anse vi vara allvarlig genom Sveriges utveckling till en imperialistisk stat. Sverige kämpar i dag om plats på de internationella marknaderna, det använder samma handelspolitiska medel som andra stater i denna sin kamp, det för en avspärrningspolitik å ena och en dumpingpolitik å andra sidan, som klart visar Sveriges gemenskap med andra kapitalistiska stater i fråga om handelspolitiska medel. Sverige kompletterar också sin handelspolitik med militärpolitiska åtgärder. Den svenska armén och den svenska flottan omorganiseras och förstärkas. Sverige förbereder krig på olika områden. Sverige tillhör de mest avancerade staterna i världen ifråga om att ha dyra krigsutgifter per innevånare räknat, och i den borgerliga pressen diskuterar man i dag öppet ett kommande krig mot Sovjet-Unionen. På den svenska arméns skjutbanor placera fascistiska officerare ut skjutdockor, som man har målat såsom rödarmister för att därmed hos de värnpliktiga skapa bilden av den kommande fienden.

Vi ha en socialdemokratisk regering i detta land och därtill en regering, som enligt uppgift kan stödja sig på folkmajoritet för en antikapitalistisk politik. På tidigare internationella socialistiska kongresser har man för de socialistiska parlamentarikerna anvisat uppgifterna att rösta mot varje anslag till krigsförberedelse, att kräva publicering av alla hemliga fördrag mellan staterna och att mobilisera alla stater till kamp mot kriget och dess orsak, kapitalismen. Den svenska socialdemokratiska regeringen struntar naturligtvis i dessa beslut. Liksom socialdemokratien 1914 trampade Basalkongressens resolution mot kriget under sina stövlar, trampar den nuvarande socialdemokratiska regeringen på samma resolution. Dess medlemmar finna det säkert komiskt, när jag påminner om följande sats ur resolutionerna från Stuttgart- och Köpenhamnskongresserna: »Hotar ett krigsutbrott, äro de arbetande klasserna och deras parlamentariska representanter i respektive länder förpliktade att, med internationella byråns stöd, uppbjuda alla sina krafter för att genom användande av de medel, som synas dem verksammast, hindra krigets utbrott, medel, som naturligtvis äro olika allt efter klasskampens och den allmänna politiska situationens tillspetsning. Skulle kriget likväl bryta ut, är det deras skyldighet att ingripa för dess snara avslutning och med alla krafter sträva att utnyttja den genom kriget uppståndna ekonomiska och politiska krisen till folkets resning samt därigenom påskynda det kapitalistiska väldets störtande.»

Ett sådant tal och sådana resolutioner passa naturligtvis inte en kunglig regering, vars representanter i Genève hjälpa till att stjälpa det enda verk-

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)
 liga fredsförslag, som framlagts, nämligen Sovjet-Unionens. En regering, som kan föreslå 102 miljoner till krigets förberedande och 15,000 till att be Gud bevara oss för kriget, har naturligtvis ingenting gemensamt med den socialistiska anda, som talar ur dessa socialistiska resolutioner. Denna regering bidrager på alla sätt till att bevara illusionen om Nationernas förbund som en fredsfaktor. Därför försvarar den också i dag Sveriges medlemskap i Nationernas förbund. Den representerar inte i denna politik den svenska arbetarklassens vilja. Den svenska arbetarklassen avskyr kriget. Den vill inte offras i ett krig för den svenska imperialismens intressen, den vill inte gå till krig mot Sovjet-Unionens arbetande folk, och den vill inte heller enrullas i de arméer, vilkas uppgift blir att krossa den första socialistiska arbetarrepubliken i världen. Den vill fred denna svenska arbetarklass, och den har visat sin fredsvilja vid åtskilliga tillfällen. Det är också i dess intresse, som vi kommunister i dag ställa kravet om utträde ur Nationernas förbund, och jag är för min del övertygad om, att den svenska arbetarklassen kommer att uppmärksamma det beslut, som riksdagen fattar i denna fråga.

Jag betvivlar inte, att regeringen får riksdagen med sig ifråga om fortsatt medlemskap i Nationernas förbund. Jag har inga illusioner om denna riksdags fredsvilja, och därför vill jag markera, att det är arbetarklassens sak att utanför riksdagen taga ställning till frågan om medlemskapet i Nationernas förbund. Detta ställningstagande måste också arbetarklassen taga såsom ett led i kampen mot kapitalismens krigsförberedelser, som ett led i försvaret för de arbetandes Sovjet-Union och som ett led i försvaret av mänsklighetens heligaste intressen.

Arbetarklassen är bäraren av mänsklighetens framtid, och det är endast den, som kan förhindra det kommande kriget, endast den är en verklig fredsfaktor. Till den ställa vi också det krav som andra internationalens Basalkongress 1912 ställde till världsproletariatet, då den sade: »Förkunna er vilja i alla former och på alla platser, höj er protest med full kraft i parlamenten, förena er i massor till stora opinionsyttringar, utnyttja alla medel, som organisationen och proletariatets styrka satt i edra händer! Sörj för att regeringarna ständigt har proletariatets vakna och lidelsefulla fredsvilja för ögonen! Ställ så emot utsugningens och massmordets kapitalistiska värld proletariatets värld av fred och förbrödning mellan folken!»

Denna Andra internationalens paroll är nu över 20 år gammal, men den är om möjligt ännu mera aktuell i dag än den var år 1912, när den ställdes. Denna paroll använda vi för att nu vidarebefordra och åter väcka den till liv hos de arbetande massorna. Vår motion om utträde ur Nationernas förbund är för oss en etapp i strävandena att väcka folken till medvetande om de brott, som planeras mot dem, och att samla och organisera de breda massorna till kamp mot kapitalismens brottsliga system och därmed till kamp mot kriget.

Jag betvivlar inte, att man här i motiveringen för avslag på vår motion framförallt från socialdemokratiskt håll kommer att fälla många vackra ord om freden, men jag tror, att vederbörande, som på det viset försöka motivera sitt understöd åt Sveriges fortsatta medlemskap i Nationernas förbund, innerst inne knappast kunna vara övertygade om, att medlemskapet i detta Nationernas förbund är en fredresurs, som möjliggör för Sverige att delta i fredsarbetet i världen. Jag är också för min del ganska övertygad om, att de flesta ha fullt klart för sig krigsfaran, att den ekonomiska och allmänna kris, i vilken kapitalismen i dag befinner sig, måste leda till en ny kamp om marknaderna, till en ny militär uppdelning av världen.

Med denna motivering yrkar jag, herr talman, bifall till den av oss väckta motionen om Sveriges utträde ur Nationernas förbund.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Herr Flyg: Herr talman! Den fråga, som vi nu ha att taga ställning till, är ju i realiteten avgjord genom det beslut, som riksdagen för några dagar sedan fattade beträffande omkostnaderna för upprätthållandet av Sveriges medlemsskap i Nationernas förbund. Jag skulle alltså i mitt anförande i dag kunna inskränka mig till att erinra om vad jag framhöll för vår grupps vidkommande vid denna anslagsfrågas behandling, och jag skulle vidare kunna hänvisa till vad som från vår grupps sida framförts vid detta spörsmåls tidigare behandling i riksdagen.

Emellertid, herr talman, ber jag att utöver detta få säga några få ord. Jag finner i utskottets utlåtande ett par satsar, som äro värda att uppmärksammas. Där sägs, att genom Nationernas förbunds upprätthållande och den senare utvecklingen inom förbundets ram av förliknings- och skiljedomsinstitutionen ha, jämfört med förhållandena före världskriget, ingalunda obetydliga framsteg gjorts i riktning mot ett garanterande av freden mellan folken.

Detta formulera medlemmarna av konstitutionsutskottet år 1933 i februari, medan tvenne av Nationernas förbunds medlemmar befinna sig i ett krig, som väcker hela världens uppmärksamhet. Ja, det är inte nog med detta. Nere i Sydamerika ha vi ett par tre andra medlemmar, som också med vapen i hand hålla på att göra upp sina mellanhavanden. Då sitter konstitutionsutskottet här i Sverige och formulerar vackert och formskönt, att nu har man genom Nationernas förbunds verksamhet och genom dess förliknings- och skiljedomsinstitut gjort väldiga framsteg i riktning mot att garantera freden mellan folken. Jag vet inte, vad det är för skiljedom, som åsyftas. Jag kan inte finna annat än att de drabbningar, de militära konflikter, som ha inträffat och som nu äro för handen mellan medlemmar av Nationernas förbund, ha utbrutit lika fräckt, lika plötsligt och lika målmedvetet organiserade från vederbörande intresseparters sida som innan denna institution kom till. Det vore ytterst intressant, om herr Vougt, som väl skall föra utskottets talan, ville säga sin uppfattning om denna sats i utskottets motivering. Han är ju för övrigt expert på Nationernas förbund och förmodligen en av dess varmaste vänner i denna församling.

Vidare säger utskottet: »En förhandlingsordning har skapats, som försvårar för en stat att gripa till krig utan att först hava låtit en konflikt med annan stat underställas en utomstående myndighets prövning.»

Ja, det är ju möjligt, att det på papperet finns sådana bestämmelser, som, om de i realiteten gällde, skulle försvåra för en stat att gripa till krig, på sätt som utskottet säger, men vi veta, att den konflikt, som nu pågår i Östern, den framstöt, som nu är i full gång från den japanska arméns sida gentemot Kinas försvarstrupper, ännu inte har behandlats av Nationernas förbund. Den är icke underställd dess prövning. Vi veta, att den redan förrättade ockupationen av Mandsjuriet, där man nu upprättat »den fria staten Manchukuo», inte heller, innan den verkställdes, underställdes Nationernas förbunds prövning, och så kommer konstitutionsutskottet i demokratiens mönsterland Sverige och säger: Nu ha vi fått en förhandlingsordning, som försvårar för en stat att gripa till krig utan att först ha låtit en konflikt underställas denna organisations prövning.

Mina herrar, ni, som ha formulerat detta, och ni, som i övrigt stå på konstitutionsutskottets sida mer eller mindre varmt, skulle vi inte kunna vara överens om att det här är en formulering, ett utlåtande från vederbörande utskott, som uteslutande håller sig till teorierna, till de vackra formuleringarna på papperet, till statuterna, till dessa bestämmelser, som Japan i detta moment och som varje annan makt inom Nationernas förbund i det ögonblick det gagnar dess intressen är beredd att utan tvekan trampa under fötterna?

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Så förhåller det sig, och det är inte vi, som behöva påstå detta, det visar verkligheten, och nog kunde konstitutionsutskottet i detta sitt utlåtande ha sagt litet mera av sanning och realitet och ändå kunnat komma fram till de slutsatser, som vederbörande önska komma till, nämligen ett avstyrkande av de motioner det här gäller.

Till sist, herr talman, är det en annan sak, som jag ber att få peka på. Det slogs upp för några dagar sedan — jag tror det var i Socialdemokraten — rubriken: »Nationernas förbund enligt gentemot Japan.» Den avsåg beslutet i anledning av den avlämnade rapporten från undersökningskommissionen beträffande konflikten i fjärran östern. Nationernas förbunds församling hade enhälligt med undantag av en stat gått in för denna resolution. Nu skulle alltså denna resolution omsättas till förverkligande, bland annat avsåg man att förhindra vapentransport till de krigförande makterna, och framförallt avsåg man väl från vissa av Nationernas förbundsmakternas sida att förhindra vapentransport till Japan. Jag har här ett klipp ur Svenska Dagbladet för i går. Jag förmodar, att den tidningen inte har någon anledning att framhäva vad som inträffat i en falsk dager. Det är ett meddelande från England, där man nu sagt, att intill dess en internationell överenskommelse kunnat träffas, tillstånd ej kommer att givas för export av vapen till Japan eller Kina, *men kontrakt, som redan avslutats, skola dock respekteras.* Vad innebär detta? Jo, det är en mycket vacker demonstration, som, om man tar del av förspelet till dessamma, inte är fullt lika vacker. Den engelske utrikesministern höll ett anförande, där han indirekt i varje fall ganska tydligt desavuerade sina representanter och den ståndpunkt de intagit vid frågans behandling i Genève, och där han indirekt tog den japanska imperialismen i försvar. Detta var på ett något tidigare stadium. Nu säger man i referatet i Svenska Dagbladet, att gårdagens ståndpunkt i viss mån var överraskande. Man hade väntat någonting annat efter just dessa uttalanden, som jag här har nämnt. Man har likväl kommit fram till att, till dess internationell överenskommelse kunnat träffas, kommer man ej att giva tillstånd till vapenexport, dock skola bestående och redan ingångna kontrakt gälla. Tro herrarna verkligen, att det reella medlet att förhindra vapenexport är att förbjuda nya kontrakt? Jag skulle tro, att de kontrakt, som äro uppgjorda av den målmedvetet arbetande japanska regeringen, som systematiskt och i etapper har förberett den nu mot Kina igångsatta aktionen, äro beräknade efter ett visst behov och inom en viss kostnadsram. Dessa kontrakt skulle gälla. Den franska rustningsindustrien handlar förmodligen efter samma mycket hyggliga och lojala bestämmelser för Frankrikes vidkommande, och vänder jag mig åter till Svenska Dagbladets telegram, säger man till sist, att för Amerikas vidkommande är intet beslut att vänta från kongressen under innevarande session och att Förenta Staternas regering inte kommer att göra någonting för att förhindra vapentransport.

Vad har alltså inträffat? Jo, detta vackra dokument, vari man skränar ut över världen om Nationernas förbunds enighet, har i ett viktigt avseende visat sig vara en pappersbestämmelse utan något reellt värde, som man från de stora makternas sida icke ämnar respektera. Detta är, skulle jag tro, ett tydligt bevis på hur värdelösa dessa olika deklARATIONER äro.

Jag vet inte, om det kan ha något värde i en sådan här debatt, men av en ren slump råkade jag i går kväll på en spårvagn avlyssna ett samtal mellan två män. De resonerade om Nationernas förbund, och det förakt, som kom från dessa män — vad de hade för politisk kulör vet jag inte — då de uttalade sig om denna församling och dess behandling av konflikten Japan—Kina, var för mig, därför att jag lärt mig att det är ytterst värdefullt att

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

lyssna till vad människor säga så där i det allmänna resonemanget, ett naturligt uttryck för vad jag tror att det stora flertalet av människorna i detta land i dag tänker beträffande just den institution, som det här gäller.

Vi ha beträffande organisationen i övrigt, beträffande dess karaktär såsom en fredsoorganisation och såsom en garanti för freden, tillräckligt tydligt uttalat oss.

Jag ber till sist, herr talman, att få säga, att vad som nu har inträffat understryker och bevisar riktigheten av den kritiska inställning, som vi intagit, och den karakteristik, som vi ha givit av Nationernas förbund, och det understryker därmed också styrkan i detta krav, som vi år efter år ha framfört, nämligen om utträde ur förbundet i fråga. Verkligheten visar dessutom, att vad som säges i utskottets utlåtande i dess argumentation gentemot vårt förslag är ord, ord byggda på vackra pappersbestämmelser, som äro avsedda till att duperas människorna, bestämmelser, som man redan då man skriver dem är inställd på att bryta och trampa under fötterna. Freden mellan folken, folkens förbund, kan förverkligas endast genom att arbetarna i de olika länderna förinta den kapitalistiska regimen och därigenom riva ned gränserna mellan människorna, mellan nationerna, och äntligen i realiteten skapa det enda tänkbara folkförbundet.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig i denna fråga väckta motionen.

Herr Vougt: Herr talman! Såsom herr Flyg nyss erinrade om, höllo vi en debatt i denna fråga i förra veckan, och den ventilerades då så pass ingående, att det skulle kunna betraktas som onödigt att ta upp den i dag igen. För att emellertid inte ge det intrycket, att jag känner mig fullständigt förintad av den förfärliga våltalighet, som har flödat över kammaren nu under någon timmes tid från de ärade representanterna för tvenne olika kommunistiska partier, skall jag be att få föga några kommentarer till utskottets hemställan om avslag på motionerna.

Det förefaller mig, som om den tidpunkt, som herrarna ha valt för att framföra en oreserverad kritik gentemot Nationernas förbund, i vissa avseenden skulle vara ganska olyckligt vald. Det är nog sant, att det har varit en ytterst lång, tidsödande, smärtsam och mödofylld procedur, innan man beträffande affären Kina—Japan nådde fram till det resultat, man nu har hunnit till, men det måste nog ändå sägas, att den manifestation av staternas enighet gentemot aggressören Japan, som nåtts efter detta år av besvärliga förhandlingar, visar, att man betänkligt överdriver, då man, såsom herrar Hagberg och Flyg vilja göra, berövar Nationernas förbund varje möjlighet att i ett fall, då även en stormakt uppträder som aggressör, om inte skydda freden, så i varje fall åstadkomma en enhetlig front av övriga stater gentemot aggressören och väcka till liv en allmän opinion, som icke ens en stormakt i längden förmår att övervinna. Det är alldeles uppenbart, att ett Nationernas förbund, som saknar egna maktresurser, som måste genomföra sina eventuella sanktioner gentemot en fredsbrytande stat med utnyttjande av enskilda staters maktresurser, inte kan vara i stånd att förhindra en stats åtgärder, då där ett parti sitter vid makten, som till varje pris vill genomdriva en krigisk aktion. Detta har Nationernas förbund nog knappast heller utgett sig för att kunna. Väsentligt är däremot, om man kan, när det gäller tvister av en mindre kritisk karaktär, åstadkomma den medling, som så småningom tvingar parterna till en fredlig uppgörelse.

Jag har vid ett par tillfällen i Genève haft möjlighet att bevittna de förhandlingar, som ha förts i konflikten mellan Kina och Japan, och jag måste

Ang. Sveriges uttråde ur Nationernas förbund. (Forts.)

säga, att det starkaste intryck jag där fick var intrycket av att i Nationernas förbund med alla dess brister de små makterna äga en möjlighet att göra sin vilja gällande, en möjlighet, som de skulle sakna, därest inte en motsvarighet till detta Nationernas förbund funnes. Och det är nog också så, att det är tack vare ett mycket energiskt uppträdande av små stater som Sverige, som Nationernas förbund så småningom kommit därhän, att man väl i dag ändå måste säga, att det inte har lidit ett fullständigt nederlag gentemot Japan.

Även i ett annat avseende förefaller det mig, som om herrarna ha väckt sina motioner vid en något olämplig tidpunkt, och det är i den mån som i motiveringen för dessa motioner ingår antagandet, att det ute i världen pågår en förfärlig sammansvärjning gentemot Sovjetryssland, en sammansvärjning, vari också Sverige deltar. Det är denna inringningspolitik gentemot Sovjetryssland, om vilken det förekommer så mycket romantiska utläggningar i den kommunistiska pressen. I verkligheten är det väl snarare så, att förhållandet mellan Sovjetunionen och Västeuropa aldrig varit mera intimt än för närvarande är fallet, och därtill har i mycket hög grad bidragit den kinesisk-japanska konflikten, där man finner gentemot aggressören inte bara hela den samlade massan av Nationernas förbunds stater utan på samma linje även Förenta staterna och Sovjetunionen. Det är därför inte heller underligt, att man har betraktat Turkiets inträde i Nationernas förbund såsom en brygga över till Sovjetunionen och att man faktiskt under det år, som nyss har gått, vid upprepade tillfällen har hört talas om en möjlighet, vilken man tidigare betraktat som utesluten, nämligen Sovjetrysslands inträde i Nationernas förbund. Jag skulle därför, i händelse att herr Hagberg inte är riktigt säker på var han har sina uppdragsgivare i Moskva, vilja råda honom att höra sig för, hur det verkligen ligger till med deras inställning till Nationernas förbund.

Även i nedrustningskonferensen har ju Sovjetunionen uppriktigt och intresserat deltagit i arbetet för att nå ett resultat. Sverige har vid flera tillfällen haft anledning att komma på samma linje som Sovjetunionen, vi ha röstat gemensamt, vi ha ställt våra yrkanden gemensamt, och det samarbete, som förekommit mellan den ryska utrikesministern och de olika ledamöterna av den svenska delegationen, har, det vågar jag säga, varit det bästa tänkbara. Jag erinrar mig ett par tillfällen, då Sovjetunionen i sin nedrustningspolitik lagt i dagen strävanden, som ganska bestämt tyda på att den tänkt sig en möjlighet att komplettera Nationernas förbunds nuvarande organisation på ett sådant sätt, att Sovjetunionen skulle kunna få möjlighet att inträda i Nationernas förbund. För en liten tid sedan framlade sålunda Litvinov nere i Genève ett förslag till definition av begreppet aggressör, som enligt hans mening skulle kunna fylla de luckor, som Nationernas förbunds pakt äger i den punkten. Det förhållande, som gjort, att Kinahistorien framträtt såsom en skandal, har ju varit, att det inte har skett någon krigsförklaring från Japans sida, vilket har omöjliggjort tillgripandet av vissa paragrafer, som eljest skulle ha kommit att träda i kraft. Litvinovs avsikt var, att man genom en definition av ordet aggressör skulle fullborda pakten. Man skulle kunna göra de bestämmelser, som finnas i pakten och som nedrustningen skulle kunna byggas på, bättre ägnade att fylla sitt ändamål än hittills. Jag erinrar mig, att så sent som omkring den 15 februari, när det i Genève från något håll väcktes förslag om att alla europeiska stater skulle äve en förklaring av den innebörden, att de inte för något fall skulle tillgripa våld gentemot någon annan stat — en bestämmelse, som alltså så till vida går utanför vad Kellogg-pakten stadgar som där inte talas om våld utan om krig — så föranledde

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

det ett inlägg från Litvinov, vari han undrade, om inte den utfästelsen måhända skulle kunna underställas alla världens stater. Han menade, att man därigenom skulle kunna komma fram till att få en ram, som bättre fyllde sitt ändamål än den hittillsvarande Kelloggspakten.

Jag anför detta endast som ett par spridda exempel på det samarbete, som Sovjetryssland inlett med Europa, inte minst med de små fredliga staterna i Europa, och jag skulle tänka mig, att utvecklingen av affären Kina—Japan kommer att göra det där samarbetet ännu mycket mera nödvändigt och ännu mycket fastare.

Det förekom även en hel del andra punkter i de båda kommunistiska partiernas talesmäns yttranden, som jag måhända skulle haft anledning att gå in på, men det förefaller mig vara riktigare att försöka förkorta denna debatt till rimliga proportioner. Jag vill bara säga en sak till. Det nämndes av herr Hagberg, att ifrån Sverige sändes vapen till fjärran östern till de krigförande parterna. Jag tror mig kunna vara i stånd att försäkra, att så inte är fallet. Kontrollen över vapensändningarna ligger i den svenska regeringens hand, och jag tror mig våga säga, att det mycket noga ses till att några vapen icke komma de krigförande till del från vårt land.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Bara några repliker!

Herr Vougt förklarade, att det var en mycket olämplig tidpunkt att nu ställa frågan om Sveriges utträde ur Nationernas förbund. Jag vill erinra om att den frågan har ställts tidigare, och det har alltid varit en olämplig tidpunkt. Än har det varit det ena och än det andra, som åstadkommit detta. I fjol förklarade man, om jag minns rätt, från socialdemokratiskt håll, med anledning av att det var ställt ett förslag om Sveriges utträde ur Nationernas förbund, att det var en mycket olämplig tidpunkt att ställa ett sådant förslag, därför att Nationernas förbund skulle inkalla sin nedrustningskonferens, och man borde under varje förhållande avvakta denna konferens utgång.

Det argumentet, att tidpunkten är olämplig, är alltså inte vidare värdefullt. Jag förmodar, att så länge Sverige kommer att vara medlem i Nationernas förbund och så länge man ställer ett förslag om Sveriges utträde, så kommer man alltid att mötas av sådana motiveringar som att det är en olämplig tidpunkt man valt att framställa sitt förslag. Än blir det väl det ena och än det andra, som kan förklara den ståndpunkten.

Nu finna vi i alla fall, att kriget i fjärran östern, som klarare än något annat har dokumenterat Nationernas förbunds så kallade värde som fredsfaktor, skulle vara motiv för att man inte skulle sönderbryta detta imperialistiska organ, som Nationernas förbund är. Ja, det beror alldeles på vad man har för slags anspråk, och jag kanske får uttala den förmodan, att det är herr Vougts uppriktiga mening att även vad som har skett därborta i fjärran östern — Japans uppträdande i dessa frågor — kan motivera omdömet, att det är olämpligt att nu ställa frågan om utträde ur Nationernas förbund.

Herr Vougt sade vidare, att de små makterna äga möjlighet att påverka de internationella besluten genom att de tillhöra Nationernas förbund och genom att Nationernas förbund finns till. Ja, om detta är sant, så betyder det väl bara, att de små makterna ha gjort sig medansvariga i den politik, som Nationernas förbund har fört. Det betyder väl då bara, att de små makterna också ha varit med om att skapa en ordning, sådan som den som illustreras av händelserna därborta i fjärran östern.

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Herr Vougt vill också passa på att anföra som sin mening, att det är en ganska stor överdrift, när vi göra gällande, att Sovjetunionen inringas. Ja, det är där naturligtvis också fråga om hur man bedömer saken. Emellertid är vår uppfattning, att åtskilligt av vad som har inträffat under de senaste åren klart har dokumenterat mycket medvetna inringningssträvanden från de kapitalistiska staterna mot Sovjetunionen, och jag erinrar bara om den diskussion, som förts i den borgerliga pressen, där man öppet har talat om fronten vid Systerbäck, där man öppet har kalkylerat med krig mot Sovjetunionen och överhuvud taget ställt hela Sveriges försvarsfråga, alla Sveriges militärpolitiska dispositioner i belysning just av Sveriges ställning till Sovjetunionen.

Vidare vill jag fråga herr Vougt, vad han menar med sitt tal om att vår uppdragsgivare skulle vara att finna i Moskva. Jag antar, att herr Vougt kommer att svara ungefär som man svarar i den socialdemokratiska pressen, där man förklarar, att vi skulle tala på uppdrag av Moskva. Jag vill gentemot den sortens resonemang klart och tydligt säga ifrån, att vi kommunister betrakta oss som representanter för den svenska arbetarklassen, för de svenska arbetare och småbönder, som valt oss in i riksdagen för att vi här skola kunna föra fram deras synpunkter. Vi äro deras representanter och betrakta oss som sådana, och det är deras uppdrag vi utföra. Detta betyder naturligtvis inte, att vi inte förklara, att Sveriges arbetare ha skyldighet att stödja det första land i världen som gjort upp räkningen med kapitalismen. Men i det fallet vill jag erinra herr Vougt om att till och med andra internationalen ganska nyligen har uttalat, att den internationella arbetarklassen har skyldighet att försvara Sovjetunionen såsom en socialismens vinning.

Sedan vill jag säga, att vad herr Vougt har berättat om Litvinovs och den ryska delegationens åtgärder nere i Genève bekräftar ju bara, vad jag tidigare sagt, det bekräftar bara detta fredsarbete och de olika former, som Sovjetunionen har valt för detta sitt fredsarbete nere i Genève. Det kan alltså inte betraktas som någon polemik mot de synpunkter som jag har framfört i denna fråga.

Ytterligare vill jag rätta ett missförstånd, om det var medvetet eller omedvetet, det vill jag låta vara osagt, från herr Vougt's sida. Han hävdade nämligen den uppfattningen, att jag skulle ha sagt, att Nationernas förbund är maktlöst och inte har några möjligheter. Jag har inte alls sagt så, och jag tror, att det finns anledning att stryka under, att när vi kräva Sveriges utträde ur Nationernas förbund, så är det inte alls därför att Nationernas förbund är maktlöst, utan därför att Nationernas förbund är ett mäktigt redskap för vissa imperialistiska intressen.

Slutligen vill jag med tillfredsställelse annotera herr Vougt's förklaring, att det inte sker någon vapenexport från Sverige till Japan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hagberg i Luleå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. Sveriges utträde ur Nationernas förbund. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Hans excellens herr statsministern *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 156, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.; och

nr 157, angående anslag till utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Härpå upptogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående utredning och förslag om införande av republikanskt styrelseskick i Sverige.

*Ang.
införande av
republikanskt
styrelseskick.*

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 7, hade av herr *Nerman* hemställts, att riksdagen ville hos regeringen begära utredning och förslag om införande av republikanskt styrelseskick i Sverige.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid avgivits

av herrar *Hallén, Strömberg, Oscar G. Karlsson, Sandegård, Larsén, Borg, Andersson* i Igelboda, *Vougt* och *Andersson* i Malmö; samt

av herr *Hellberg*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Andersson** i Igelboda: Herr talman! Behandlingen av den nu föreliggande frågan vid denna riksdag har hittills gått i sparsamhetens tecken. Sålunda har motionären av sparsamhetsskäl underlåtit att avgiva någon detaljerad motivering till motionen utan åberopar i detta hänseende vad som anförts till förmån för ett tidigare framfört, liknande yrkande; utskottet har avstyrkt motionen utan någon motivering; och reservanterna ha också sökt draga sitt strå till stacken i den allmänna sparsamhetsivern genom att såsom reservation endast avtrycka sina namn under utskottets utlåtande. Jag hoppas, att debatten i denna kammare i sin mån också skall medverka till dessa sparsamhetssträvanden, i vart fall känner jag icke något behov av att göra några längre deklARATIONER till kammarens protokoll.

Vi ha ju från socialdemokratiskt håll tidigare haft tillfälle att deklarerat vår principiella anslutning till kravet på republikanskt styrelsesätt, och vi ha också utförligt motiverat denna vår ställning, senast vid föregående års riksdag. Det finnes därför ingen anledning för mig att här återupprepa vad

Ang. införande av republikanskt styrelseskick. (Forts.)
som i detta hänseende tidigare anförts, utan ber jag att få hänvisa till vad som sades bl. a. vid föregående års riksdag.

Vi vidhålla alltjämt den uppfattning, som vi tidigare uttalat, och jag kommer också att här ställa samma yrkande, som från socialdemokratiskt håll ställts vid föregående års riksdag, då denna fråga behandlades, även om jag är villig att öppet erkänna, att frågan för *närvarande* knappast kan anses ha alltför stor aktualitet. Jag är villig att erkänna, att det i denna tid, då det finnes tusentals människor, som lida nöd, och då alla krafter måste inriktas på att åter få produktionens hjul i gång för att därigenom bereda sysselsättning åt dessa människor, jag erkänner, att i denna tid finnes det frågor, som för dagen ha större aktualitet och äro i mera trängande behov av utredning än den nu föreliggande. Det torde också vara uppenbart, att vad motionären här har antytt, nämligen att det skulle kunna åstadkommas betydande besparingar i statsutgifterna genom avskaffande av den ärftliga monarkien, icke håller streck. Frågan om utgifter i detta hänseende sammanhänger nämligen med andra problem, som jag emellertid här icke skall närmare gå in på. Såsom tillhörande ett demokratiskt parti måste jag emellertid kräva, att demokratiens utsträckes till att omfatta jämväl statsskickets huvudman.

Det är emellertid icke alldeles säkert, att motioner sådana som den nu föreliggande, framförda av en enskild ledamot i ett av riksdagens minsta partier, kunna medverka till att hos oss aktualisera frågan om republik. Snarare kan en sådan motion ha en motsatt verkan. Det är därför icke alldeles otänkbart, att om herr Nerman ett kommande år upprepar sin motion, han skall finna även socialdemokraterna på samma linje som de, vilka nu utan motive-ring ha avstyrkt motionen. Om detta kommer att ske, vilket i så fall givetvis kommer att av kommunisterna uttolkas som ett nytt frånträdande från socialdemokraternas sida av deras partiprogram, så innebär detta ingenting annat än att vi önska själva bestämma tiden, då vi vilja framföra denna fråga. Jag är emellertid övertygad om att förr eller senare kommer dock svenska folket att kräva demokratiens fullständiga genomförande, även då det gäller val av statsstyrelsens överhuvud.

Jag vill emellertid icke vara med om att utbyta monarkien mot vilken republik som helst. Det kan finnas republiker, som äro sämre än den monarki, som vi ha här i landet. Jag vill i detta hänseende gå så långt, att jag hellre väljer en monarki i ett i övrigt demokratiskt och parlamentariskt styrelseskick än en kommissarie som diktator.

Då det emellertid är uppenbart, att frågan om statsskicket är av den allra största betydelse och att det för landet kan vara av värde att ha en utredning sådan som den, som begärts från socialdemokratiskt håll vid föregående års riksdag angående det nuvarande statsskicket jämfört med republikanska statsskick i andra länder, så tillåter jag mig, herr talman, att avsluta detta införande med att ställa samma yrkande, som framställdes från socialdemokratiskt håll vid föregående riksdag, nämligen att riksdagen ville, i anledning av den förevarande motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående statschefens maktställning i vissa främmande länder med republikansk författning under jämförelse med vårt gällande statsskick samt rörande de författningsändringar, som erfordras för en sådan omgestaltning av vårt statsskick, att statschefen utses genom val.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta yrkande.

Herr **Karlsson** i Grängesberg: Herr talman! Den föregående ärade talarren, herr Andersson i Igelboda, uttalade det önskemålet, att man av sparsam-

Ang. införande av republikanskt styrelseskick. (Forts.)

hetskäl borde begränsa denna debatt. Jag anser också att debatten kan begränsas, men icke på grund av sparsamhetsskäl, utan därför att jag vet, att man inte kan ernå några resultat genom att här utveckla denna fråga mera utförligt.

För den kommunistiska gruppens vidkommande avgåvo vi, när anslagen under första huvudtiteln behandlades, en bestämd deklaration beträffande vår ställning till monarkien. Vi hävda, att monarkien är absolut förkastlig som styrelseform i samhället. I enlighet med denna vår uppfattning kräva vi genomförande av republik. Men givetvis en republik där det arbetande folket, i enlighet med socialismens principer, skall vara herre i eget hus. Till denna vår principiella uppfattning kommer dessutom det vägande skälet, att vi anse det vara rena, rama slöseriet att vräka bort betydligt över 1½ miljon kronor årligen till en enda familj. Såsom arbetarrepresentanter anse vi, att det är en plikt ur alla synpunkter att bekämpa den monarkiska styrelseformen. Vi äro medvetna om, att det dock behövs kraftigare åtgärder än enbart avskaffande av den ärftliga konungamakten för att det arbetande folket skall bli herre i eget hus. Det monarkiska styrelsesättet har emellertid alltid betraktats såsom ett »förnämt» tecken på kapitalismens orubbade herravälde över de arbetande massorna. Monarkien är så att säga kapitalismens demonstrationsfana, och den fanan vill man naturligtvis på borgerligt håll ha kvar som ett klart och tydligt tecken på att de kapitalistiska krafterna lugnt och orubbat härska i landet. Men den dagen kommer säkert, när denna fana får halas ned även i detta land. Tydligt är emellertid, att detta inte kommer att ske genom ett enkelt beslut i riksdagen. Då frågan om monarkiens vara eller icke vara av oss här föres på tal, så rikta vi samtidigt maningen till de arbetande massorna att också bereda sig för den utoparlamentariska aktion, som kräves för genomförande av ett annat samhällsskick.

Nu säger herr Andersson såsom representant för det socialdemokratiska partiet, att man där vill välja tidpunkten, när man skall gå till avskaffande av konungamakten. Ja, men jag undrar dock, herr Andersson i Igelboda, om det kommer att gå så lätt att välja eller bestämma den där tidpunkten. Jag tror för min del, såsom jag här har sagt, att när den stunden är inne, kommer det icke enbart att gälla, huruvida vi skola ha monarkiskt eller republikanskt styrelseskick, utan det kommer i samma ögonblick också att gälla de övriga formerna för samhällslivet; och av denna anledning tror jag, att tidpunkten säkert kommer att bestämmas av andra faktorer än ett beslut av socialdemokratiska partiet.

När min partikamrat, herr Nerman i första kammaren, väckt denna motion, så har han därmed ingalunda velat väcka den illusionen, att monarkien lättvindigt kommer att kunna avskaffas genom ett enkelt riksdagsbeslut. Ej heller har han velat ingiva någon den föreställningen, att en president, som står i de kapitalistiska intressenas tjänst, är mindre farlig än en kung i för den arbetande klassen kritiska situationer. Jag vill framhålla detta särskilt med anledning av herr Anderssons yttrande på denna punkt. Vad vi avse är skapande av en republik, vars ledning skall stå i det arbetande folkets tjänst.

I motionen påyrkas ett bestämt ställningstagande och att riksdagen skall hos regeringen begära förslag om införande av republikanskt styrelseskick här i landet. Jag är övertygad om att de borgerliga icke komma att gå med på några som helst åtgärder i detta syfte, och då herr Andersson i Igelboda här framställt ett yrkande, tror jag nog, att det mest är för att rädda sin själ. Det är för övrigt ganska egendomligt, att herr Andersson ställde detta

Ang. införande av republikanskt styrelseskick. (Forts.)

yrkande, sedan han förklarar att han och hans partikamrater icke anse att frågan om monarkiens avveckling är aktuell.

Jag vill till slut, herr talman, ytterligare understryka vår principiellt bestämda inställning i denna fråga, och såsom en demonstration mot monarkien och för ett republikanskt styrelseskick yrkar jag bifall till den av min partikamrat Nerman väckta motionen.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Såsom en av de ledamöter i konstitutionsutskottet, som ha ansvaret för detta utlåtande, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr **Brädefors**: Herr talman! I föreliggande motion yrkas, att riksdagen skall hänvända sig till Kungl. Maj:t och begära utredning och förslag om införande av republikansk styrelseform här i landet, och såsom motiv härför anför man sparsamhetsskäl.

När det var fråga om anslag till konungahuset, yrkade vi kommunister här i kammaren avslag å dessa anslag och ha därmed redan riktat uppmärksamheten på nyssnämnda motiv, som ligger till grund för motionen. Den kommunistiska gruppen hyser emellertid i denna fråga icke den meningen, att man endast av rena sparsamhetsskäl bör ernå en systemförändring i detta avseende här i landet. När vi gå till kamp mot monarkien, är det icke därför, att vi tro, att det skulle bli en billigare styrelseform, att man skulle spara så och så många miljoner, om man hade en president i stället för en monark. När vi gå till kamp mot monarkien, så är den kampen för oss en del av den kamp för socialismen, som arbetarklassen för närvarande för. En kamp för monarkiens avskaffande, som ledde till införande av ett republikanskt statskick — om nu en sådan reform kunde genomföras — skulle givetvis vara för oss tillfredsställande men arbetarna kunna givetvis icke såsom motionären, enligt vad som framgår av motionen, känna sig nöjda och belättna endast därmed, att man av sparsamhetsskäl kunnat avlysa en dyrare styrelseform och införa en billigare. Enligt vår mening är i varje fall detta motiv icke något annat än en bisak. Huvudsaken är, att man ställer upp till kamp mot monarkien, vilket är liktydigt med en kamp mot det kapitalistiska samhället i dess helhet, vars högsta symbol ju monarkien är. I de länder, där det nu råder republikanskt styrelsesätt, kan man visserligen icke säga, att det råder någon socialistisk ordning eller för arbetarklassen bättre ekonomiska betingelser än i de länder, där monarki nu finnes. Vi kunna t. ex. peka på sådana länder som Tyskland och Finland för att få en ganska klar bild från i dag, att det just i dessa länder, trots deras republikanska styrelsesätt, förekommer den största utsugning och utarmning av arbetarklassen, och detta just därför, att man icke på något sätt har ändrat den kapitalistiska produktionsordningen. Endast så att säga i toppen har man litet grand ändrat styrelseformen.

Jag hade ett samtal med en socialdemokratisk ledamot i denna kammare i går angående denna fråga. Han ansåg, att det naturligtvis för en revolutionär verkade märkvärdigt, att man önskade genomföra en dylik ändring inom parlamentet, då, enligt vad han påstod, historien visade, att något sådant icke någon gång genomförts inom ett parlament. Där sådan förändring i statskicket ägt rum, hade det skett genom utomparlamentariska medel, d. v. s. utanför parlamentet. Han ansåg, att det var naturligt, att historien skulle visa detta. Nåja, det är alldeles riktigt. En verklig sådan ändring av ett lands styrelsesätt måste naturligtvis ske utanför parlamentet, och det är denna utomparlamentariska kamp, som arbetarklassen i så fall skall utföra.

Jag skulle vilja fråga de socialdemokratiska ledamöterna i denna kammare

Ang. införande av republikanskt styrelseskick. (Forts.)

om en sak. Socialdemokraterna ha ju också på sitt parti-program frågan om införandet av republik. De äro emellertid motståndare till varje sorts utom-parlamentarisk aktion. Hur tänka de förverkliga denna punkt på sitt parti-program, när de äro motståndare till att införa republik utanför parlamentet? Självklara de ju också, att en republik, enligt vad historien utvisar, aldrig någonsin kunnat genomföras inom ett parlament, utan det har måst ske utanför parlamentet. För de socialdemokratiska ledamöterna i denna kammare är detta alltså bara en programpunkt, som icke betyder någonting. Den socialdemokratiska talaren, som var uppe här, deklarerade sin principiella ståndpunkt till monarkien, men på samma gång tog han avstånd ifrån den meningen, att man från arbetarsidan här skulle uttala sig mot det monarkistiska styrelsesättet.

När vi, herr talman, i dag rösta för en sådan motion, rösta för monarkiens avskaffande, göra vi inte detta med samma motivering som herr Karlsson i Grängesberg, vilken säger, att det är lönlöst att här i denna kammare tala om dessa frågor, utan vi göra det med en sådan förklaring, att vi härifrån, från riksdagens andra kammare, uppmana arbetarmassorna och bondemassorna att utanför parlamentet förverkliga denna sak, förverkliga monarkiens avskaffande. Men vi skola inte heller — som den socialdemokratiska talaren sade — införa vilket republikssystem som helst, utan vi uppmana arbetarna och bönderna att genomföra det republikssystem, vari det är frågan om en arbetarklassens och bondeklassens socialistiska republik.

Herr Ossbahr: Herr Andersson i Igelboda framhöll i sitt anförande, att denna fråga för närvarande icke ägde alltför stor aktualitet. Det oaktat slutade herr Andersson sitt anförande med ett yrkande om utredning.

Det förefaller mig egendomligt, att vi skulle hemställa om utredning beträffande en fråga, som av förslagsställaren själv karakteriseras såsom icke aktuell. — Även om jag bortser från det egendomliga uti, att konungamakten skulle utreda frågan om sitt eget avskaffande, finner jag, att intet bärande skäl anförts till stöd för utredningskravet, varför jag, herr talman, tillåter mig instämma i herr Pehrssons i Göteborg yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det av herr Andersson i Igelboda under överläggningen framställda yrkandet samt 3:o) bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Karlsson i Grängesberg begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade herr Karlsson i Grängesberg votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående konstitutionsutskottets utlåtande nr 8 antager det av herr Andersson i Igelboda under överläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den i ämnet väckta motionen.

Ang. införande av republikanskt styrelseskick. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Andersson i Igelboda under överläggningen framställda yrkandet.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 11.

Till avgörande föreläg nu statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regeringen för budgetåret 1933/1934 av utgifterna under riksstatsens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas, såvida ej annat yrkades.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16 och 17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21 och 22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av de i statsverkspropositionen behandlade frågorna angående redovisningen å riksstaten av anslagen till expenser och tryckningskostnader samt ändrad uppställning av riksstatens utgiftssida.

*Ang.
riksstatens
uppställning
m. m.*

Därvid yttrade:

Herr Laurén: Herr talman! I motiveringen till utskottets utlåtande läser man på sidan 6, åttonde raden uppifrån: »Med utgångspunkt från vissa allmänna minimifordringar på riksstaten och de särskilda staternas uppställning samt på budgetredovisningen torde man böra eftersträva att vinna största

Ang. riksstatens uppställning m. m. (Forts.)

möjliga enhetlighet i uppställningen och anslutning till bokföringen utan att dock riksstatens uppställning skall behöva göras beroende av den egentliga bokföringen.»

När man läser detta utlåtande och läser det om och om igen, får man ändå ingen riktig klarhet i, vad utskottet menar. Först och främst är väl det vanliga betraktelsesättet rörande dessa frågor, att det inte är riksstaten som skall göras beroende av bokföringen, utan det är tvärtom bokföringen och den därefter följande budgetredovisningen, som skall grundas på riksstaten och alltså utgöra en redovisning av de medel, som riksdagen beviljar på de olika posterna. I utskottsutlåtandet ha förhållandena kastats om och jag kan inte finna annat än, att sådant betraktelsesätt är missvisande. Sambandet mellan riksstat, bokföring och budgetredovisning måste bibehållas. Åsidosätter man detta, kan ju bokföringen grunda sig på något helt annat än riksstaten — och jag hoppas, att statsutskottet inte menat det, ty detta innebure ju en upplösning av de grundsatser, man anser nödiga på detta område.

Jag hoppas, att mina farhågor i detta fall äro ogrundade men har dock velat till protokollet anteckna min mening i ärendet. Kanske kan man från statsutskottets sida få höra någon förklaring över, vad meningen betyder. Jag har emellertid, som jag sade, velat till protokollet anteckna, att sambandet mellan riksstat och bokföring och den på bokföringar grundade budgetredovisningen bör bibehållas.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! När statsutskottets första avdelning behandlade detta spörsmål, som Kungl. Maj:t ställt under riksdagens prövning i samband med redovisningarna av expenser och tryckningskostnader samt beträffande frågan om ändrad uppställning av riksstatens utgiftssida, var avdelningen ganska ense om att i princip godkänna de synpunkter, som av Kungl. Maj:t framförts. Emellertid var det någon av ledamöterna, som inte var beredd att utan vidare ta ståndpunkt till de spörsmål, som Kungl. Maj:t sålunda förelagt riksdagen och det är därför, som statsutskottets förevarande utlåtande innehåller det önskemålet, att detaljförslag i detta ärende skulle utarbetas och att frågan sedermera ånyo skulle underställas riksdagen. Först därefter skulle den definitiva uppställningen av riksstatens utgiftssida fastställas.

Den punkt i utskottets utlåtande, som den föregående ärade talaren nu pekat på, är just ett uttryck för den tvekan, som någon viss ledamot av statsutskottet hyste beträffande den förändring av riksstatens utgiftssida, som här ifrågasatts. Jag delar nog i sak den synpunkt, som herr Laurén framförde i sitt nyss hållna anförande och vill bekänna, att jag ju inte är närmast ansvarig för den punkt, som här påtalats. Jag förmodar emellertid, att vid den närmare utredning av frågan, som sedermera kommer till stånd, och vid den förnyade behandling av ärendet, som skall förekomma i riksdagen, man kommer att ägna all uppmärksamhet åt de synpunkter, som här anförts.

Utan att nu kunna ingå i något direkt svaromål beträffande detta ärende, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av tionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga; samt

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i 21 kapitlet 3 § lagen om delning av jord å landet.

*Om viss
ändring i
21 kap. 3 §
lagen om
delning av
jord å landet.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 243, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Jonsson* i Eskilstuna *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i 21 kapitlet 3 § i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, i vilket lagrums tredje stycke stadgas, att val av ägodelningsnämndemän »verkställes genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som där äga eller innehava jordbruksfastighet», att satsen »som där äga eller innehava jordbruksfastighet» strökes.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid avgivits av, utom andra, herrar *Hage*, *Magnusson* i Kalmar, *Olovson* i Västerås, *Norman* och *Hansson* i Trollhättan, vilka på anförda skäl yrkat, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära en utredning i förevarande fråga.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet av

Herr **Hage** som anförde: Herr talman! Då jag tillsammans med några partivänner avgivit en reservation i denna fråga, skall jag be att få motivera densamma med några få ord.

Jag vill då först påpeka, att den motion, som här är väckt, syftar till att för handläggningen av ensittarfrågor det skall skapas ett organ, som är mera allsidigt sammansatt, så att de intressen, mellan vilka man skall döma — d. v. s. å ena sidan jordägarens och å andra sidan ensittarens — få förespråkare och representanter i detta organ. Detta är för övrigt en princip, vilken som regel tillämpas i svensk lagstiftning när det gäller att skilja mellan olika intressen. Jag vill i sådant avseende erinra om vår expropriationslagstiftning, där det finnes noggranna bestämmelser om, att de nämnder, som skola handlägga sådana frågor, skola vara allsidigt sammansatta. Överhuvud taget är det ett genomgående drag hos vår lagstiftning, att när man skall skipa rätt mellan två intressen, skola båda intressena ha representanter, som föra deras talan.

Så är ej fallet här. Här säges klart och tydligt ut, att det är *jordägarens* intresse, som skall vara ensamt dominerande och avgörande. Exempelvis när det gäller att sätta till gode män för de lantmäteriförrättningar, som beröra dessa ensittarfrågor, är det jordägarna, som ha det dominerande inflytandet, och de män, som bli valda, äro utsedda på sådant sätt, att de direkt representera jordägarens intresse. Om man sedan går till ägodelningsrätten, dit den kan appellera, som anser sig misshandlad, finnes även där en bestämmelse, att denna ägodelningsrätt skall sammansättas så, att jordägarintresset

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
 har uteslutande utslagsröst. Nu måste man säga sig, att detta är en olämplig anordning och strider mot den principiella utformningen av hela vår lagstiftning på detta område. Ja, man kan säga, att det förekommer strängt taget endast beträffande dessa ensittarfrågor, att man lagt det hela på sådant sätt, att man endast tillmäter den ena sidan vitsord. Med hänsyn till detta har det vid upprepade tillfällen framförts krav på ändrad lagstiftning på detta område. Vi socialdemokrater ha i utskottet, när det gällt att avgöra denna sak, ansett oss böra gå in för en linje, som vi finna synnerligen motiverad. Vi gå ej in för att fullständigt omskapa hela ägodelningsorganisationen. Nej, vi säga bara, att vi vilja ha en utredning om möjligheten att nå det målet, att både jordägaren och ensittaren bli representerade vid avgörandet av ensittarfrågorna, och huruvida det målet kan nås *antingen* därigenom, att ägodelningsrätten vid behandlingen av ensittarfrågor förstärkes med representanter för ensittarna, *eller* och därigenom, att en annan och på annat sätt vald andra instans för nämnda frågor behandling skapas. Det är ett modest yrkande, vilket står i överensstämmelse med hela vår övriga lagstiftning på detta område. Ty denna lagstiftning går, som jag förut antytt, ut på, att när man skall skipa rätt mellan två intressen, böra båda få vara representerade vid avgörandet.

Visserligen kan man göra gällande, som utskottet gör, att här sker icke någon orättvisa, trots att en del ensittare påstå, att när det gäller avgörandet av sådana frågor, resulterar det dominerande jordägarintresset ofta i, att det blir för stora avlösningsbelopp. Utskottet åter säger, att det är ingen fara. Ty visserligen ha i en del fall överklagandena ej lett till något resultat men i en hel del andra fall ha ensittarna fått rätt. Det må vara huru som helst härmed. Men jag vill säga, att en överklagningsinstans, som är sammansatt så, som vi reservanter antytt, bör kunna få större *tilltro* bland allmänheten. Och det är mycket viktigt, att en domsinstitution, som skall avgöra mellan människor, redan från början är sammansatt så, att man ej har anledning att *misstro* den. Det stärker rättens auktoritet enligt min mening, och från den utgångspunkten måste jag säga, att det vore synnerligen önskvärt, om det skulle kunna åstadkommas en reformering. Jag vågar påstå, att på det sättet skulle skapas större garantier för opartiskhet vid avgörandet av frågor av detta slag.

Från denna utgångspunkt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den utredningsreservation, som vid detta utlåtande avgivits av mig och mina partivänner.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Vidare yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det synes mig föreligga större skäl för att herr Hage inriktade sitt nit på att för vederbörande ensittare klargöra, att den högsta överklagningsinstans, som nu finnes för avgörande av ensittarfrågor, synes vara mot ensittarna mera sträng och mindre välvillig än den instans, som han vänt sig mot, nämligen ägodelningsrätten. Om herr Hage gör sig besvär att genomläsa utskottets utlåtande, skall han finna av den redogörelse, som där finnes sist i utlåtandet, och som jag även ber de ärade, för närvarande alltför fåtaligt närvarande kammarledamöterna taga del av, att i 18 ensittarmål, som blivit föremål för prövning i högre instans, nämligen

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
i högsta domstolen, så har denna endast i ett fall sänkt lösensbeloppet medan ägodelningsrätten sänkt i 10 fall. Højning har skett i 4 fall i ägodelningsrätt men i lika många fall i H. D. Jag ber herrarna fortsätta med denna jämförelse, vartill material finnes i utskottsutlåtandet. Det har sålunda varit en för ensittarna mera ogynnsam och hård prövning, där domstolen haft den av herr Hage förordade fullständiga opartiskheten i motsats till ägodelningsrätterna. Hur man med sådana exempel för ögonen skall kunna göra gällande, att här skett någon som helst mannamån från jordägarnas och ägodelningsrätternas sida mot ensittarna, är fullkomligt obegripligt. Och man har rätt att gå ett steg längre inför dessa exempel och ifrågasätta, huruvida den av herr Hage och hans medreservanter påfordrade förändringen skulle bli till nytta för ensittarna i så måtto, att de finge lösa billigare, eller om det ej skulle bli rentav motsatt, så att de finge betala mera. I vart fall tyda överrätternas utslag därpå. Därmed må vara huru som helst, men för att påfordra en förändring som den föreslagna bör man kunna kräva, att det påvisas några verkliga olägenheter, som äro förenade med de nu existerande förhållandena, men det ha varken motionärerna eller reservanterna kunnat göra, utan man har byggt det hela på det antagandet, att då här förefunnes en nämnd, sammansatt av jordägare, så är den partisk mot ensittarna och följaktligen bör en förändring i sammansättningen ske, även om därmed intet gagn vinnes. Nu är det omvittnat både inom och utom utskottet, inom utskottet från erfarna jurister och även av jurister, vilka tillhöra samma parti som herr Hage och motionärerna, att den nuvarande formen för tillsättande av ägodelningsrättsnämndemän måste erkännas vara synnerligen lycklig och kvalifikationerna hos dessa ägodelningsnämndemän måste erkännas vara synnerligen höga. Man betygar allmänt, att dessa nämndemän äro väl skickade för sitt värv och ha fyllt det så, att det är föremål för allmänt erkännande. Nu begär man, att för en mindre del av dessa nämndemäns verksamhet, nämligen i vad den har sammanhang med lösköpande av dessa ensittarlägenheter, skall man förändra grunderna för deras tillsättande. Visserligen ha reservanterna begränsat sig och sagt, att man skulle inskränka förändringen till det fall, då det gäller ett lösningsförfarande enligt ensittarlagen, men skall en sådan förändring vara befogad, skall man också kunna påvisa att verkliga olägenheter med nuvarande ordning föreligga.

Nu förhåller det sig också så, att det i verkligheten ej går så till vid dessa lösningsförfaranden, att det ej är ägodelningsnämndemännen, som äro de avgörande, och allra minst i en för ensittarna ofördelaktig riktning. Den, som har det verkliga avgörandet, är i regel lantmätaren. Det vet var och en, som varit med vid dylika förfaranden, och denne, herr Hage, är ej någon särskild representant för jordägarna. I regel är lantmätaren ej någon jordbesittare, åtminstone ej av jordbruksfastighet. Lantmätaren företräder sålunda den opartiska ställning såsom icke jordägare, som man vill ha in vid förfarandet, vadan den synpunkten redan kan anses vara tillgodosedd. Kvar står emellertid — och jag tycker, att detta borde vara avgörande för ställningstagandet — att erfarenheten närmast visat, att dessa enligt grunder, som herr Hage och hans medreservanter underkänna, valda ägodelningsrättsnämndemän ställt sig mera gynnsamt till ensittarnas krav än andra, enligt andra grunder tillkomna dömande myndigheter gjort, och att det därför ur ensittarnas synpunkt ej finnes anledning att kräva en förändring. Under sådana förhållanden är utskottets ståndpunkt synnerligen väl motiverad och tillgodoser väl ensittarnas krav. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag kan icke tillbakahålla den anmärkningen, att majoriteten i andra lagutskottet har gjort det alldeles för lätt för sig, när den avstyrkt den motion, som här behandlas.

Jag kan ju medge, att skulden kanske i någon mån är min som motionär. Jag ville nämligen föreställa mig, att man skulle vara sparsam och icke i motionen utförligt utveckla de skäl, som förorsakat densamma. Det var naturligtvis dumt, och jag får här nu försöka att i protokollet reparera den försummelsen och tala om för majoriteten i andra lagutskottet vad det är, som legat till grund för yrkandet.

Andra lagutskottets majoritet har anfört, att det under ett antal år, från 1926 till 1932, bara är 18 mål i Södermanlands, Stockholms och Uppsala län, som ha överklagats till ägodelningsrätt, 18 mål i fråga om friköp av sådana här ställen, som ensittarlagen handlar om, och att dessa mål ha rört löseskillingen. Det ärade utskottet har underlåtit att taga reda på, huruvida det icke är några *andra* mål, som ha överklagats, än sådana, som rört löseskillingen. Det skulle ju också kunna tänkas, att det finnes parter i detta fall, som ha överklagat domarna av förrättningsmännen på andra skäl än sådana, som rört bara löseskillingen. Nu skall icke herr Magnusson försöka genmäla, att dessa 18 mål äro *alla* mål, som under denna tid varit föremål för överklagande, ty det är ej riktigt.

Nu skall jag be att för kammarledamöterna få anföra ett exempel, som — det kan jag gärna medge — gjort mig fullkomligt upprörd och som gjort, att jag föresatte mig, att jag, om det funnes någon möjlighet, skulle försöka få till stånd en rättelse i lagen, som omöjliggjorde sådana orättvisor, som, enligt min mening ägt rum i föreliggande fall. Det var bröstarvingar till en gammal avliden hantverkare i en socken i östra Södermanland, som begärde att få frilösa den jord, på vilken deras fader uppfört en stuga, i vilken barnen voro födda och där de levat under sin uppväxttid. Förrättningsmännen voro enhälliga i att tillstyrka sökandenas begäran. Egendomsägaren protesterade hos ägodelningsrätten, men inte därför, att han var missnöjd med den föreslagna löseskillingen. Han hade helt andra skäl att åberopa. Ett skäl var det, att stugan låg inom hans »gårdsområde», såsom han uttryckte sig. Verkställda mätningar ha visat, att stugan låg ungefär 700 meter fågelvägen från gårdens huvudbyggnad. Det är alltså tydligen en mycket stor s. k. gårdstomt det är fråga om, eftersom den sträcker sig ända till egendomens utkant. Och det är en stor egendom. Ett annat skäl var, att sökandena hade inhyst främmande personer i sin stuga, och det skulle ju enligt kontraktet inte vara tillåtet. Den »främmande personen» var sökandenas farmor, som den ene sonsonen hade tagit hand om, därför att hon eljest hade fallit fattigvården till last. Men den huvudsakliga anledningen, som egendomsägaren anförde, var, att den ene sökanden var känd som en ivrig socialist, och på det temat spanns i överklagningsakterna både länge och väl. Godsägaren menade, att en sådan person kunde han icke tillåta vara bosatt inom hans egendomsområde eller i närheten därav, därför att man skulle kunna tänka sig, såsom godsägaren anförde, att denne person skulle kunna hysa agitatorer i sin stuga, agitatorer, som skulle uppvigla godsägarens arbetare mot honom. Nu är att märka, att den person, som det närmast gäller, som skulle vara bosatt och redan sedan en tid var bosatt i denna stuga, har de allra bästa vitsord av befolkningen i trakten. Han har fått omdöme såsom en i alla avseenden fullkomligt oförvitlig person. Han är, inom parentes sagt, handelsbiträde i en affär. Han har alltid varit absolutist. Han har alltid skött sig mönstergillt i alla möjliga avseenden. Han har ej på något sätt besvärat sina grannar eller myndigheterna. Han kan med ett ord

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
 betecknas såsom en i varje avseende prima medborgare. Det enda, som man sålunda kunde anföra mot honom, var denna socialistiska åskådning. Det var resonemanget om denna åskådning, som gick igenom godsägarens handlingar. Det var sökandens socialism, som egendomsägaren främst fäste sig vid och ej kunde förlika sig med, och det var det, som var det bärande i hans motivering, varför han ej ville vara med om frilösning av området. Och såvitt man kan finna, har ägodelningsrätten dömt på de anförda grunderna. Ägodelningsrätten måtte väl ha ansett, att den människa, som är socialist, även om man ej kan anföra något annat förklenande, är omöjlig såsom rättsökande, när det är fråga om att friköpa jorden, som fädernas stuga står på.

Jag har ju rätt utförligt uppehållit mig vid detta fall, ty det är detta, som ger mig anledning att fråga: Om det nu är så, att ägodelningsrätterna kunna bli så funtade, att de döma på sådana skäl, som klaganden i förevarande fall anført, är det inte på hög tid, att man söker ordna så, att de kunna få en annan sammansättning, så att principen om lekmannainflytandet i rättskipningen även i detta fall kan upprätthållas. Det är inte mer än rimligt, att i en dylik rätt ensittarna också äro en smula företrädde och ha någon, som kan tänkas åtminstone ha en smula förståelse för deras synpunkter och förslag. Nu frågar jag direkt herr Magnusson i Skövde, om han anser, att denne mannens »förbrytelse», som bestod däri, att han var känd för att hava en socialistisk åskådning, kunde vara skäl nog för ägodelningsrätten att döma emot hans anspråk?

Jag antar ju, att kammarens majoritet faller den framställning jag framfört, och tar ringa hänsyn till vad som sägs av mig eller dem, som äro talesmän för min åskådning. Trots att det naturligtvis inte tjänar någonting till skulle jag dock vilja hövligen be kamraterna i kammaren, av en annan åskådning än den jag har, att försöka förstå de skäl, som legat bakom mitt yrkande i motionen och vara med på det mycket billiga anspråk, som framställts av huvudreservanterna, då de begära en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t. Jag vill säga allra sist, att fälles detta rimliga och billiga önskemål, så sker det icke på rättfärdiga grunder.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag ber att få erinra herr Jonsson i Eskilstuna därom, att när utskottet har framfört exempel på hur ensittarmål ha avdömts, har utskottet därmed icke sagt, att det har anført exempel på domslut i alla de ensittarmål, som ha varit föremål för överklagande. Det gjorde jag icke heller gällande i mitt förra yttrande, och det är icke möjligt för vare sig mig eller utskottet; och det är icke heller behöfligt, för att kunna få en bild av hur dylika mål avdömts, att draga upp hela raden av ensittarmål, utan man bör kunna få en god bild av läget genom att anföra exempel från ett visst avsnitt av landet. Det är icke heller mig obekant, att överklagande kan ske på andra grunder än i fråga om löseskillingen. Det kan t. ex. ske av det skälet, att man inte vill medgiva lösningsrätt, och man bör kunna förstå, att sådana skäl också utgöra fog för ett överklagande. Men huruvida man har rätt att vedervåga ett sådant påstående, som herr Jonsson i Eskilstuna gjorde, nämligen att ägodelningsrätten skulle ha dömt på ett visst angivet sätt icke på grund av rent sakliga skäl utan därför att vederbörande, som sökt lösningsrätten, hade en socialistisk uppfattning, finner jag tveksamt. Det innebär dock en så bestämd och svår anklagelse mot vederbörande ägodelningsrätt, att det förefaller mig ganska ofattbart, att herr Jonsson velat framställa en sådan anklagelse från denna talarstol.

Jag känner ju åtskilligt till förhållandena, och jag vet också icke blott hur rättrådiga dessa domstolar äro liksom deras bisittare utan även hur pass ömtå-

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
liga de äro mot vissa påverkningar och mot att taga intryck av något sådant som det av herr Jonsson anförda. Jag är alldeles säker på att — om det nu förhåller sig så som det enligt herr Jonssons redogörelse varit fallet, att det förnämsta skäl, som vederbörande jordägare fört fram mot lösningsrätten, skulle ha varit detta, att den, som ville lösa, var socialist, och att detta tydligt återspeglat sig i överklagningshandlingarna — vederbörande domstol måste ha haft andra och mycket starka skäl för att i detta fall gå emot lösningsrätten. Det är omöjligt att därom döma utan att man har haft tillfälle att gå igenom handlingarna, och jag kan endast beklaga, att utskottet saknat denna möjlighet. Herr Jonsson hade visst icke behövt trycka av handlingarna i motionen och därigenom åstadkomma onödiga kostnader utan blott för utskottet göra kunnigt, att ett sådant misstänkt fall förelegat, då utskottet helt säkert skulle ha infordrat handlingarna. Jag skulle kunna påvisa många fall, då utskottet så har gjort. Men jag har mycket svårt för att tro, att den redogörelse, som herr Jonsson lämnat, är fullt objektiv. Och om det verkligen är så, att herr Jonsson lämnat en riktig redogörelse för vad som förekommit, så är jag tämligen säker på att, om klaganden hade begagnat sig av den möjlighet, som finnes att från ägodelningsrätten vädja till överdomstol, så hade i detta fall ägodelningsrätten blivit verksamt korrigerad.

Nu frågar herr Jonsson, om jag anser mannens förbrytelse att vara socialist vara ett tillräckligt skäl att avvisa hans anspråk på lösningsrätt. Det är, herr Jonsson, mycket lätt att svara icke endast på den frågan, utan jag kan gärna också svara litet mera vidsträckt. Varje domstol, som tillåter sig att vid dömandet påverkas av att den, som överklagar, har en annan politisk uppfattning än vad domstolsledamöterna ha, sköter icke sitt kall med oväld. Men jag har svårt att tro, att något sådant förelegat i detta fall.

Men, herr Jonsson, den saken vore knappast hjälpt med att herr Jonsson finge sitt förslag igenom. Ty om det vore någon mening med den anmärkning herr Jonsson gjorde, skulle han tydligen förutsätta, att alla jordägare ha en annan uppfattning än den socialistiska och att sålunda ingen jordägare är socialist. Även om man genomförde den förändringen att även en del icke-jordägarerepresentanter komme in i domstolen, skulle säkerligen icke den omständigheten vara någon garanti för att domstolen påverkades i sådan riktning, att den icke toge hänsyn till något sådant, som att den sökande vore socialist. Det förefaller mig verkligen, herr Jonsson, som om förhållandena icke bleve enklare och mindre invecklade genom herr Jonssons sätt att resonera, utan de skulle tvärtom bliva än mera invecklade.

Jag vill emellertid slutligen be att få säga, att det är väl ändå knappast tillräckliga skäl anförda för att komma och kräva en ändring av våra beprövade former för vissa måls handläggning. — Jag vågar säga beprövade former, och jag hänför mig då till omdömen även från herr Jonssons eget parti, varifrån omvitnats att ägodelningsrätterna äro väl och vederhäftigt sammansatta. — Att här grunda kravet på ändring helt enkelt därpå, att herr Jonsson redogjort för ett fall, där det enligt hans mening icke dömts med tillräcklig oväld kan ej vara nog, ett fall, för övrigt där jag har all anledning att misstänka, att av en eller annan anledning herr Jonsson icke fått reda på hur förhållandena i verkligheten förelegat.

Jag vet, att det är mycket svårt att förhindra lösningsrätt och att den omständigheten, att en lösningsrätt skulle medföra avsevärda olägenheter för jordägaren, i regel vid överklagande icke är tillräcklig grund för att förhindra lösningsrätt. Jag vet hur sällan man inom förrättningsmännen eller domstolen ansett sig på denna grund kunna gå emot lösningsrätten. Om således det fall, som herr Jonsson talat om, är riktigt

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
återgivet, så vågar jag säga, att det är en så isolerad företeelse, att den icke motiverar någon ändring i lagen eller i formerna för väljandet av bisittare. Jag håller ävenledes före att man icke bör på grund av en så isolerad företeelse vidtaga ändring i lag, allra minst när vederbörande ha möjlighet att genom hänvändelse till högre domstol vinna rättelse.

Herr Hage: Herr talman! Med anledning av det sista yttrandet vill jag säga, att vårt ståndpunktstagande i utskottet har icke grundats uteslutande på vad herr Jonsson i Eskilstuna anfört, utan det har grundats på att det förut har väckts flera motioner i samma riktning ävensom på det faktum, att vår lagstiftning i allmänhet vilar på den principen, att när det gäller att döma mellan två parter med olika intressen, har åt domstolen givits en sammansättning av den art som vi påyrkat. Det är på den grundvalen vårt yrkande vilar.

Sedan vill jag säga till herr Magnusson i Skövde, att jag tror inte, att det tjänar något till, att såsom bevis taga fram de aderton fallen, som omtalas i utskottets utlåtande. Dessa fall gälla en mycket kort tid och endast tre län. Det kan bli en ren sinkadus, vill jag säga, när det är fråga om ett så litet material, vilka konklusioner man kan draga av detta material. Det fordras mycket vidsträcktare och längre gående utredningar för att få klarhet i den saken.

Sedan vill jag peka på det förhållandet, att utskottet framhållit, att det varit ett mycket litet antal fall, som blivit överklagade till andra instans. Det var endast 3.8 procent. Men jag vill då säga, att denna omständighet beror kanske därpå, att folket har en viss misstro mot den andra instansen. På grund av dess sammansättning och utsiktslösheten att få ändring har man avstått från att föra talan. Jag tror, att det förhåller sig så.

Slutligen vill jag säga, att det skulle vara till fördel ur alla möjliga synpunkter, att man skapade en instans, som genom sin sammansättning gäve mera garanti för att den möttes med förtroende. Man kunde då säga till en ensittare, som icke vunnit ett ensittarmål: det kan inte hjälpas, ty det är dina egna representanter, som även varit med i andra instans och avgjort ditt mål. Det kan man inte säga nu, utan nu måste man säga: ingen representant för dina synpunkter, har suttit och avgjort din fråga. Då måste det uppstå misstroende från vissa befolkningslager mot en instans, som är sammansatt på detta sätt. Det gäller alltså att skapa större tilltro och auktoritet för den institution, mot vilken anklagelser nu framkommit, och från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få vidbliva mitt yrkande.

Herr Jonsson i Eskilstuna: Herr talman! Mitt fel har tydligen varit det, att jag trott att andra lagutskottet skulle vara mycket välvilligare gentemot det yrkande jag vågat framställa än det varit. Jag medger gärna, herr Magnusson i Skövde, att jag försummat mig och begått ett fel, då jag icke tillsett, att andra lagutskottet fått del av alla handlingar, som utskottet kunde behöva för att fälla dom i saken. Det var en försummelse, till och med ett slarv, om man så vill; jag lovar dock att se till, att jag icke gör mig skyldig till en sådan förfärlig sparsamhet och underlåtenhet en annan gång.

Herr Magnusson i Skövde vill säkert ändå göra gällande, att det exempel, som andra lagutskottet anfört, är tillräckligt för att vi skola få en bild av de förhållanden, som vi behandla. Förlåt, herr Magnusson, det är icke tillräckligt, ty om man tar ett sådant avsnitt, som andra lagutskottet gjort, får man visserligen en bild av förhållandena, men man får en skev bild.

Herr Magnusson betvivlade, att min framställning var riktig, han kunde

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
 icke förutsätta, att jag stod och talade sanning utan det jag sade måste vara felaktigt. Jag har icke, herr Magnusson i Skövde, beskyllt ägodelningsrätten för att ha dömt emot sökanden *därför* att han var socialist. Men jag anförde, att av alla skäl, som klaganden ansett vara bärande, var det viktigaste det, att personen var socialist, och några andra skäl, varför rätten dömt så som den gjort har icke ägodelningsrätten anfört, utan den har kort och gott och ganska lakoniskt förklarat, att den biträder godsägarens anspråk och upphäver förrättningsmännens dom. Det är allt som sägs.

Jag vill icke, att man skall draga ut mitt resonemang in absurdum såsom herr Magnusson i Skövde gjorde genom att säga att jag resonerade, som om alla, som äro jordägare, icke kunde vara socialister, under det att däremot de människor, som icke ha någon jord, äro socialister. Jag vet mycket väl, att det förhåller sig på annat sätt, herr Magnusson i Skövde, men jag vill säga, att jordägarna äro liksom predestinerade att förstå jordägarpartens syn på saken bättre än de förstå deras syn, som icke ha någon jord men vilja få sådan. Det ligger i sakens natur, att man betraktar omständigheterna från den synpunkt, som man har på grund av sin sociala ställning.

Ja, man skulle ju kunna våga en liten blygsam antydning om att det kan finnas — och det gör jag på grund av erfarenhet — ägodelningsrätter, som äro så sammansatta, att de bestå av personer, som äro alldeles avgjorda motståndare till den tanke, som ligger till grund för ensittarlagen. Om det är fallet, kan man ju själv draga slutsatsen.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av ett yttrande, som fälldes av herr Magnusson i Skövde. Nu har jag emellertid redan blivit förekommen i huvudsak av herr Hage, men när jag ändå besvärat herr talmannen, vill jag understryka vad herr Hage anförde såsom svar på herr Magnussons yttrande, nämligen det att när vi reserveranter inom utskottet fattade vår ståndpunkt, var det icke alls med ledning av detta enda fall, som herr Jonsson i Eskilstuna har lämnat redogörelse för inför kammaren, detta av det enkla skälet att detta fall, som herr Jonsson lämnat meddelande om, hade vi icke någon kännedom om inom utskottet. Vi bygga vårt ståndpunktstagande på helt andra och starkare grunder än på ett fall av — låt mig säga — missbruk. Själva lagen är enligt mitt och vårt förmenande orimlig. Ägodelningsrätten består av ägodelningsdomaren jämte tre ledamöter, ägodelningsnämndemännen, på vilkas val endast jordägarna ha något som helst inflytande. När ägodelningsrätten får handlägga en tvist mellan, å ena sidan, jordägaren och, å andra sidan, den jordlöse, som med stöd av ensittarlagen söker att få friköpa den tomt, på vilken hans stuga står, skall denna tvist mellan dessa två parter lösas av den ena partens representanter. Det är det orättfärdiga i detta, som vi vända oss mot. Om alla ägodelningsrätter i detta land hittills fällt uteslutande goda och rättvisa domar, föreligga ändå fullt giltiga skäl för en lagändring härvidlag. Det är därför, som vi reserverat oss, och det är också med stöd härav, som jag hemställer om bifall till den av herr Hage m. fl. avgivna vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det borde kanske vara nog diskuterat i denna sak, då herrar reserveranter ju endast upprepa sina gamla och tämligen svaga skäl. Herr Hage talade om domstolarnas ensidiga sammansättning och talade om principerna för domstolarnas sammansättning i allmänhet. Ja, det kan man ha skäl att göra, men har herr Hage någon gång hört talas om specialdomstolar. Ägodelningsrätten är sammansatt just med

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
hänsyn till att kunna bedöma jorddelningsärenden och därmed sammanhängande jordägarerättsspörsmål. Den omständigheten måste odiskutabelt vara av värde, när det gäller att bedöma ensittarmålen, som äro både friköpnings och jorddelningsmål. Man skulle ha skäl att betvivla riktigheten av den lösning, som vid ensittarlagens införande träffades därest man kunde ange vägande skäl för att ägodelningsrätterna icke på ett tillfredsställande sätt skött sitt uppdrag att vara instans i ensittarmål. Nu säger man, att den omständigheten, att andra lagutskottet endast har anfört exempel på de mål, som handlagts inom tre län ger, såsom herr Jonsson i Eskilstuna sade, endast en skev bild av verkliga förhållandet. Det medges, att så kan vara fallet, ehuru jag har anledning tro, att om vi togo reda på förhållandena i landets övriga 22 län, skulle de visa sig vara tämligen lika, därför att det i regel förhåller sig så, att har man fått så pass stort avsnitt av målen som från tre län, bruka förhållandena i övrigt ställa sig väsentligt lika. Men om jag accepterar, att detta kan, ehuru ej sannolikt, ge en skev bild, vad skall man då säga om herr Jonsson i Eskilstuna, som här anför *ett enda fall* och säger, att det icke är någon skev bild, utan så fyllig att med anledning härav kammare och riksdag böra taga ståndpunkt. Herr Jonsson får förlåta mig, om jag tycker, att detta är bra fattiga skäl för att motivera en lagändring.

Sedan säger herr Olovson i Västerås med mycken patos — ja, nog försökte han att lägga in patos i sina ord, men om han sedan lyckades lämna jag därhän — att även om de domar, som fällas av alla dessa ägodelningsrätter, skulle vara riktiga och bra, är dock domstolarnas sammansättning sådan, att det finnes anledning till misstro mot dem från de verkliga ensittarnas sida och följaktligen borde en ändring ske. Sålunda, om vi ha en institution, som är prövad och befunnen god, som är vägd på våg och sannernligen icke befunnen för lätt utan i detta fall fullviktig, skulle blott därför att någon eller några riksdagsmän motionerat eller någon eller några ha anledning tro, att förhållandena icke äro så som de skola vara — tvärtemot omvittnade fakta — man i alla fall ändra gällande lag och en bestående institution. Denna sortens reformiver är för mig mycket svår att förstå eller giva erkännande.

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! Jag vill blott påpeka för herr Magnusson i Skövde, att det var icke alls på det sättet, att jag sade, att lagen skulle ändras därför att ensittarna hysa misstro mot densamma, utan det var därför, att lagen i sig själv är orättfärdig.

Herr Carlsson: Herr talman! Eftersom bestämmelserna om ägodelningsrättens sammansättning kommit till under en tid, då ägodelningsrätten allenast hade att behandla mål mellan sådana, som voro jordägare, då låg det också nära till hands, att dess ledamöter anskaffades på sådant sätt, att väljarna tillhörde jordägarklassen. Sedan har det kommit till en massa ärenden av annan typ, såsom framgår av den utskottets utredning angående ensittarlagsmål, som är gjord för tre län. Här föreligger ett annat intresse än jordägarintresset, nämligen de jordlösa, som skola bli jordägare. I reservationen avses icke att ändra bestämmelserna om sammansättningen av ägodelningsrätten, för såvitt det gäller den stora grupp av mål och tvister, varom jag först talade. I reservationen är allenast fråga om att sörja för möjligheten av något förändrad representation i ägodelningsrätt vid behandling av mål enligt ensittarlagen. Det förefaller under sådana förhållanden, att det icke direkt borde ligga i jordbru-

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)
karnas intresse att motsätta sig en sådan ny ordning, utan att dessa borde kunna gå med på den utredning, varom här väckts förslag, till vilket jag yrkar bifall.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall icke på något vis karakterisera den liberala ståndpunkten sådan den nu och understundom kommit till synes. Jag begärde ordet, herr talman, närmast för att meddela, vilket jag glömde göra förut, att det är icke tvunget, att man skall vara ägare av jord utan det är innehavet av jord, som är det avgörande för valbarhet till ägodelningsrättsnämndeman. Följaktligen kan sålunda en torpare bli vald i en ägodelningsnämnd, såvitt jag fattat saken rätt.

Nu skall jag därjämte be att få säga ytterligare till herr Carleson, att det här icke är fråga om det väsentliga i ägodelningsrätternas arbete, som fortfarande direkt sammanhänger med jorddelningsförrättningar och liknande ärenden, utan här är det fråga om en liten detalj av deras arbete. Nu vill herr Carleson gå in för att göra en ändring av grunden med anledning av denna lilla detalj och det kan väl icke vara riktigt, såvitt jag förstår.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Det är alldeles tydligt, att det icke går att övertyga herr Magnusson i Skövde om riktigheten av den syn på saken, som jag och reservanterna i utskottet företräda, och jag menar, att det lönar sig inte heller att försöka övertyga hans partivänner därom. Jag vill emellertid säga till herr Magnusson i Skövde, att när han säger, att detta är en institution, som är prövad och befunnen god, har jag en helt annan mening därom, därför att dessa domstolar äro icke rustade för sitt nya ändamål, nämligen att också döma i ensittarmål. Jag vågar det påståendet. Det är en uppgift, som ägodelningsrätterna fått sig pålagd utan att de ifrån början varit organiserade för ändamålet. Kan man blott säga, att det skett orättvisa i ett enda fall här i landet, är detta skäl nog för oss att se upp, så att orättvisor av samma slag icke kunna ske i fortsättningen. Även om det gäller blott en enda människa i detta land, skall hon ha sin rätt, och kan man misstänka, att fall kunna förekomma, då en orättvis behandling har skett, får man se till, att man skapar garantier för att sådant icke kan förekomma.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Blott några ord apropå den omsorg om rätten, som gör sig gällande i herr Jonssons i Eskilstuna anförande. Han säger, att han har menat en sak och jag har menat en annan och vi kunna icke övertyga varandra, och det tror jag fuller väl. Jag tycker blott, att vi, som stå på utskottets ståndpunkt, förebragt rätt starka skäl för vår mening, medan herr Jonsson i Eskilstuna kommit med bra svaga skäl. Men »om det blott i ett enda fall skett en orättvisa på grund av domstolarnas nuvarande sammanställning», kan herr Jonsson i Eskilstuna garantera, att med den nya sammanställningen icke nya orättvisor komma att ske? Det är helt enkelt omöjligt att garantera detta. Man får väl finna sig i att allt mänskligt är ofullkomligt, men när man bygger på en verksamhet, som befunnits vara god och väl beprövad, då har man sannerligen inga skäl och ingen rätt att för blott ändringens skull gå ut i det ovissa. Jag ber också få säga, att det behöver icke ske någon orättvisa mot någondera parten om nuvarande ordning bibehålles. Det bör icke ske någon orättvisa mot ensittarna, men det bör heller icke ske någon orättvisa mot jordägarna. Om herr Jonsson i Eskilstuna skulle lyckas skapa ett förhållande, som kunde kasta om nuvarande läget, kan jag icke inse, att därmed vore något i verkligheten vunnet. Jag vidhåller i alla fall, att skall man söka åstadkomma en ändring, bör man ha starkare skäl än vad som här presterats. Annars kan man låta det vara vid det gamla och beprövade.

Om viss ändring i 21 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet. (Forts.)

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan och bifall i stället till den av herr Hage m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Hage m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 76 ja och 91 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarades sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr Hage m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 15.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område. *Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 247, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Andersson* i Lindome hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådan ändring av lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område, att lagen måtte bli tillämplig beträffande område, tillhörigt stad, köping eller municipalsamhälle men beläget på större avstånd från vederbörande samhälles planlagda område.

Utskottet hemställde att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservation av, utom andra, herr *Petersson* i Hällbacken, som på anförda skäl hemställt, att riksdagen ville, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område kunde — åtminstone där särskilda skäl föreläge — göras tillämplig jämväl å mark, som tillhörde stad, köping eller municipalsamhälle, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Andersson** i Lindome: Herr förste vice talman! Då jag väckte denna motion, hade jag tänkt, att andra lagutskottet skulle haft en annan syn på tingen än vad det visat sig ha haft. Jag trodde, att utskottet skulle ha velat tillse, att dessa små lägenhetsägare skulle få möjlighet att erhålla egna hem, och att utskottet icke skulle i första hand ha sett på städernas intresse, helst som det område, som omnämnts i motionen, ligger fyra mil utanför den stad, som äger marken, och det sålunda enligt mitt förmenande icke kan bli tal om att det på något sätt skulle kunna hindra staden i dess utveckling, om ensittarlagen här skulle få tillämpas. Lagutskottet säger i stället, »samhällets intresse att få tillgodogöra sig sin egendom utan intrång bör enligt utskottets förmenande väga tyngre än det intresse, som någon enskild person i ett eller annat fall kan hava att med äganderätt få förvärva någon del av denna samhällets mark, varå den enskilde tillhöriga byggnader äro uppförda». Ja, detta kunde ju ha sagts, om det gällt mark, som legat inom stadens planlagda område, eller mark, som inom en överskådlig framtid kunnat komma under stadens planlagda område, men i nu föreliggande fall finns det ingen möjlighet, att detta skulle kunna bli förhållandet, då, som jag nämnde, det ifrågavarande området ligger så långt utanför staden och det dessutom ligger icke mindre än två andra städer, Mölndal och Kungsbacka, mellan området och staden. Varför Göteborgs stad här äger ett område, beror endast därpå, att man där har ett konvalescenthem, som staden använder tre månader under sommaren för sådana människor, som lämnat sjukhusen och behöva vila.

För att närmare belysa, hur det ligger till, vill jag nämna, att detta område tillhör Göteborgs stad, och att det ligger utefter Kattegatt vid Kungsbackafjorden. Området består uteslutande av avrösningsjord, som är planterad med tallskog. Staden ägde tidigare ett betydligt större område utmed sjön, men för omkring 20 år sedan, tror jag, gjordes ett byte med en enskild person. Denne som är boende i Göteborg ägde här ett område, där han hade en villa, men hans mark gick icke ned till sjön och han önskade få strandrätt. Han fick då byta med staden för att komma ned till sjön och erhöll den vackraste delen av hela konvalescenthemmets mark mot att han lämnade ett stycke jord, som låg väster därom, d. v. s. inåt landet från sjön räknat. På detta område, som Göteborgs stad på det sättet blev ägare till, bo tre stycken lägenhetsägare. Det är för deras skull, som jag har väckt min motion, och jag förmodar, att det finns många flera ställen i vårt land, där städer äga fastigheter ute på landsbygden, och där det finns ensittare eller lägenhetsägare, som befinna sig i precis samma situation som dessa.

Det var icke utan, att när detta byte skedde, så väckte det stor förvåning hos inbyggarna i trakten, att Göteborgs stad gick med på detta. Man ansåg det vara synnerligen välvilligt handlat emot vederbörande privatperson — det är ju inte annat än vackert att säga om den saken — att han fick komma ned till havet för att där få anlägga ett badhus för sin egen del.

Vidare säger utskottet, att det har talat med stadens ombudsman, och att denne uppgivit, att staden behöver marken för framtida utveckling av hemmet i fråga. För min del finner jag det alldeles uteslutet, att så kan vara fallet, då stadens område är så pass stort som 16.70 hektar. Det är alltså icke mindre än $33\frac{1}{3}$ tunnland, som staden här äger, och där har staden ett hus, som användes tre månader under själva badsäsongen. Det måste ju ändå finnas möjligheter till utveckling och utbyggnad, när de tre lägenhetsägarna tillsammans icke ha mera jord än cirka 2 hektar, d. v. s. 4 tunnland. Hela stadens område består

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

av avrösningsjord planterad med tallskog, med undantag av de tre lägenheterna, som bestå av odlad jord, där dessa tre torpare och deras företrädare med svett och möda uppodlat denna steniga och magra jord, som finns här vid kusten. Det är ganska hårt, att dessa icke skola få lösa till sig den jord, de odlat och där deras byggnader stå, då lösningsrätten hade varit fullt klar, ifall i stället en enskild person, en landskommun eller ett landsting varit ägare till jorden. Därför att ägaren är en stad, skall det nu vara förhindrat. Jag har för min del som mångårig skiftesgodeman varit med på en mängd sådana lösenförrättningar och har sett med vilken tillfredsställelse vederbörande människor ha hälsat lösningen. Kärleken till den egna torvan är ganska stor. I många fall har det blivit rätt så höga lösningssummor, beroende på läget och omständigheterna, men de ha i alla fall känt sig mycket belättna över att få bli egna på sina täppor. Jag har också vid många tillfällen hjälpt dem vidare, exempelvis med att skaffa dem en liten inteckning, så att de kunnat förbättra sitt hus och sin jord och kunnat få bättre utkomstmöjligheter. Dessa, som det nu gäller, sitta emellertid på lösan grund, och särskilt efter det uttalande, som stadens ombudsman har gjort att staden behöver marken för hemmets utveckling, måste de ju tänka sig att kunna bli vräkt när som helst. De våga och kunna därför icke på något sätt kosta på sina hus eller förbättra jorden som de med glädje skulle göra om det vore eget.

Jag gick mycket försiktigt fram, när jag väckte denna motion. Jag hade först tänkt mig att påyrka en direkt lagändring, men då jag icke på något sätt ville gå städernas rätt till fri utveckling för nära, begärde jag endast en utredning om på vad sätt lägenhetsägare lämpligen skulle kunna beredas rätt att lösa mark, tillhörig en stad, på sådana platser, där det icke skulle kunna hindra stadens utveckling. Om till exempel ett landsting hade ägt marken, hade det icke funnits något hinder. Utskottet säger visserligen, att det här gäller ett sjukvårdande ändamål, men det finns väl ingen sjukvårdande institution större än landstingen. Då borde också landstingen ha samma rätt som staden, men det har det inte. Så snart en landskommun är ägare, har lägenhetsägaren också rätt att lösa utan hinder, men i det nu omnämnda fallet får detta icke ske.

Jag tycker också, att i dessa tider, då så mycket göres för att skaffa folk egna hem — för närvarande arbetar ju en kommitté i detta syfte — borde statsmakterna hjälpa även sådana lägenhetsägare, som dessa, att få egna hem genom att ge dem rätt att lösa den jord, på vilken deras byggnader äro belägna.

Herr talman! Jag skall med dessa ord be att få yrka bifall till herr Pettersons i Hällbacken reservation, vilken i sak sammanfaller med motionen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! På så att säga dragande kall och ämbetets vägnar får jag väl här försvara utskottets hemställan, vilken jag har biträtt och vilken jag anser ha fog för sig, fastän jag icke fränkänner motionärens framställning sitt berättigande.

Som kammarens ledamöter kanske ha sig bekant, innebär det stadgande i ensittarlagen, varemot motionären har vänt sig, en inskränkning i inlösningsrätten, som tillkommit senare än lagen själv. Denna inskränkning tillkom nämligen år 1925 och innehåller, att stad, köping eller municipalsamhälle icke är skyldig att avstå mark enligt ensittarlagen. Denna inskränkning gäller icke enbart det planlagda området. Jag kan ju också nämna, att det år 1931 förelåg en riksdagsskrivelse i samband med stadsplanlagens behandling, vari det hemställdes om viss uppluckring av detta stadgande beträffande område,

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)
som tillhör stad och som ligger inom det planlagda området och inom det område, där byggnadsstadgan gäller.

Det är klart, att när riksdagen har uttalat sig för en inskränkning av städernas befogenhet på den punkten, så skulle det ju kunna anses vara befogat att icke heller hindra inlösning på längre bort belägen mark, exempelvis sådan mark, som motionären har talat om. Å andra sidan lär man nog med visst fog kunna göra gällande och icke bara beträffande städer och köpingar utan även beträffande landskommuner och landsting, vilka senare ju för närvarande icke kunna hindra inlösning, att om dessa förvärvat en fastighet för visst ändamål, exempelvis för sjukhus eller vilohem, så kunna de i samma utsträckning som stad ha intresse av att kunna hindra ett tvångsförvärv av lägenheter på området, eftersom det kan finnas en ensittarlägenhet så nära sjukhuset eller vilohemmet, att grannskapet kan bli störande. Det är också just vad Göteborgs stad i detta fall har anfört, nämligen att de lägenheter, som man här begär att få inlösa, äro belägna så nära konvalescenthemmet i fråga, att det kan bli störande för där intagna patienter. Man har därvidlag naturligtvis icke bara att räkna med den, som har begärt att få lösa, utan man måste också räkna med att även om denne är en hygglig person, kan det efter honom komma en annan innehavare av lägenheten, som kan bli otrevlig för konvalescenthemmet.

För min del antydde jag i utskottet, att man skulle kunna gå en medelväg, nämligen så att man toge bort den bestämmelse, som nu finnes om att stad eller liknande samhälle kan vägra inlösningsrätt, och i stället införde någon mera allmän bestämmelse och vidsträcktare än nuvarande om att inlösningsrätt kunde vägras, när denna innebär avsevärd olägenhet för jordägaren. På det sättet skulle man mera än vad nu är fallet, kunna förhindra, att upplåtelse skedde tvångsvis, när olägenhet kunde uppstå för ägaren.

Inom utskottet var emellertid ingen resonans att finna för detta förslag, och jag fann mig därför böra ansluta mig till utskottets avstyrkande ståndpunkt. Jag kunde göra detta så mycket hellre, som det synes mig, att det någon gång borde kunna bli slut på alla dessa oupphörliga ändringar av ensittarlagen, vilket förefaller att vara desto mera befogat, som ju de flesta upplåtelser enligt denna lag väl redan äro genomförda och det därför icke längre föreligger samma behov av förändringar som tidigare. Ett annat skäl, som gör, att det synes mig, att man bör avstå från den begärda förändringen är det, att ensittaren eller arrendatorn som regel, i dessa fall trots den korta upplåtelse tiden — det rör sig ofta om årskontrakt — dock sitter mycket tryggare, när det är en stad eller ett liknande samhälle, som är upplåtare. Ty det är ju i regel så, att dylika samhällen förfara och kunna förfara med mycket större hänsyn gentemot arrendatorn, än vad en enskild kan göra, särskilt som det i senare fallet inträffar viss otrygghet för arrendatorn i samband med överlåtelse av äganderätt, något som ju icke lika ofta sker, när det är ett samhälle som är ägare av marken.

Herr talman! Utan att fränkänna motionären ett visst fog för hans framställning men huvudsakligen på de anförda skälen, nämligen att jag tycker, att man icke oupphörigen bör verkställa ändringar i gällande lagar, och att det finns fog för att städer och liknande samhällen kunna motsätta sig lösningsrättens genomförande, biträder jag utskottets förslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Karlsson** i Munkedal: Herr talman! I den skrivelse till Kungl. Maj:t, som riksdagen år 1931 avlät angående den då antagna stadsplanlagen begärdes på grund av en i anledning av den kungl. propositionen av mig väckt mo-

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

tion, »att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område kan göras tillämplig å mark, som ingår i stadsplan eller byggnadsplan, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning».

När jag läste andra lagutskottets utlåtande, fick jag det intrycket, att utskottet här har tagit på frågan alldeles för lätt. I varje fall ha utskottets ledamöter eller dess kansli icke sett efter, vad andra utskott ha skrivit och vad riksdagen beslutat i närliggande ämnen. Här har faktiskt, så vitt jag kan förstå, riksdagen fattat ett beslut, som går bra mycket längre än vad som nu begäres i herr Petterssons i Hällbacken reservation. Ty i denna begäres ju endast, att ensittaren skall få rätt att även inlösa tomt å stad tillhörig mark, under det att i nyss citerade riksdagsskrivelse utredning begäres, huruvida man icke skulle kunna åstadkomma sådana bestämmelser, att en ensittare även skulle kunna få inlösa tomt belägen inom stadsplanelagt område. Jag är förvånad över, att andra lagutskottet kunnat fatta ett dylikt beslut, och att herr Pettersson i Hällbacken fått stå ensam för sitt yrkande och sin mening, som ju endast är ett komplement till vad riksdagen förut skrivit. På denna formella grund anser jag först och främst, att riksdagen bör bifalla den utav herr Pettersson i Hällbacken vid utskottsutlåtandet fogade reservation.

Men det finns också en hel del sakliga skäl, som tala för ett bifall till reservationen. Jag skall icke trötta kammaren med att anföra dem alla. De komma säkerligen att framföras av andra, som bättre behärska ämnet. Det förefaller dock för en lekman orimligt, att städerna skola vara i en särskild undantagsställning i detta avseende. Herr Magnusson i Skövde anförde nu, att den ensittare, det här gäller och som begärt att få inlösa sin lägenhet, icke kunde få detta, därför att hans tomt låg så nära konvalescenthemmet i fråga, att det skulle verka störande för hemmet. om hans ansökan om inlösen bifölles. Men om nu t. ex. Göteborgs och Bohus läns landsting hade ägt detta konvalescenthem, då hade man icke kunnat neka denne ensittare att få lösa till sig tomt, därest lösningsrätt eljest föreläge. Jag vet icke, varför städerna skola stå i en sådan undantagsställning. Jag anser, att rättvisan kräver, att städerna få samma ställning som andra kommuner och stiftelser om och när en dylik inlösen kan ske utan att det allmännas intresse kränkes.

Med vad jag nu anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Pettersson i Hällbacken avgivna, vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr Ström: Herr talman! Jag skall icke uttala mig om, huruvida en ändring av ensittarlagen är behöflig eller icke. Vad som uppkallade mig var herr Anderssons i Lindome skildring av det föreliggande fallet. Av denna skildring framgick ju, att Göteborgs stad är en mycket brutal jordägare, ja, så omedgörlig t. o. m., att man icke skulle kunna träffa en överenskommelse angående ett sådant fall som det föreliggande utan nödgas slå in på de vägar, som man gått i det föreliggande ärendet.

Saken ligger ju så till, att Göteborgs stad på detta område har ett konvalescenthem, och att egendomens mark behövs för detta hem. Det är ju orimligt att tänka sig, att under sådana förhållanden Göteborgs stad, som köpt denna mark, skulle låta den övergå till annan ägare för att senare möjligen nödgas inlösa den, eller på annat sätt skaffa sig den tillbaka. Jag tror icke, att det är något som hindrat, att man i skrivelse till Göteborgs stadsfullmäktige eller annan institution, som har hand om detta ärende, hade begärt, att man skulle

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

träffa en överenskommelse angående dessa saker, och jag tror, att detta då också lyckats.

Det är nog icke så som herr Andersson i Lindome skildrat förhållandena nämligen att byggnaderna få förfalla, därför att det icke finns något intresse för dem så länge marken icke får inlösas, och att man därför icke kan utföra reparationer och sådant. Jag är för min del övertygad om, att man skulle kunnat träffa överenskommelse på den punkten, så att staden inlöst ifrågavarande byggnader, även om det nedlagts en del reparationer och kostnader, och att staden skulle ersatt dessa.

Under sådana förhållanden tycker jag för min del, att det föreliggande fallet är en sakligt sett mycket svag förutsättning för en förändring i en lagstiftning sådan som den här föreslagna, och under sådana förhållanden skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! Såsom representant för utskottsmajoriteten skulle jag vilja säga till herr Karlsson i Munkedal, att det väl ändå är en betydande skillnad mellan att lagstifta rörande ensittare, vilkas besuttna egendom ingår i stadsplan, och att lagstifta angående ensittare, som bo på stad tillhörig egendom. Det är två alldeles skilda saker. Jag vill i detta sammanhang säga, att när det gäller detta senare fall — och det är ju det som vi nu diskutera — kan man väl ändå helt generellt säga, att det allmännas bästa skall gå före den enskildes intresse. När alltså ett samhälle planerat sin sjukvård på visst sätt och inköpt en jordegendom härför, då måste det vara ett stort allmänt intresse, att denna sjukvård anordnas på sådant sätt, att så många sjuka människor som möjligt bli hulpna. Inför ett stort och allmänt intresse av denna art måste den enskildes krav på att få lösa till sig ensittaregondomen enligt mitt förmenande få vika; och det är från den utgångspunkten jag tagit ställning till den föreliggande frågan.

Utom detta vill jag säga, att, när det gäller en ensittare, som bor på en fastighet tillhörig en stad, är jag tämligen övertygad om, att, därest ensittaren vill lösa sin egendom och kan anföra goda skäl härför, och staden kan tillåta att han får lösa sin egendom, han med framgång kan vända sig till en stadsfullmäktig eller en av stadens myndigheter för att få saken ordnad. Jag vet av erfarenhet, att stadsfullmäktige lika väl som riksdagsmän äro ganska pigga på att ta upp liknande saker uti motioner. Kan det i ett sådant fall anföras goda skäl för att vederbörande skall få lösa sin egendom, är jag, som sagt, tämligen säker på, att det icke behövs någon tvångslagstiftning för att vederbörande skall få lösa till sig denna egendom.

Herr Petterson i Hällbacken: Herr talman! Såsom herr Karlsson i Munkedal i förbigående erinrat om, var redan vid 1931 års riksdag fråga uppe om en utökning i viss mån av ensittarlagen. När vi nu äro inne på den frågan, vill jag för egen del tillägga, att redan då 1925 års lag antogs, torde man med bestämmelserna om, att lagen icke skulle vara tillämplig beträffande mark tillhörig stad, köping eller municipalsamhälle, ha avsett mark inom planlagt område. Här behagade kammarens ärade ledamöter uppmärksamma ett egendomligt förhållande. Jag tar som exempel det fallet, att Göteborgs stad har ett område om i runt tal 32 tunnland liggande ute på landsbygden i Hallands län vid Kattegatt — det ligger sålunda icke såsom herr Ström ville göra gällande så förfärligt nära Göteborg. På detta område nära stranden ligger ett konvalescenthem, och uppe i hörnet av området finns den ensittare, som nu begärt att få frilösa sig, men som på grund av att området äges av staden icke har en dylik rätt.

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

Vi kunna ju ta ett annat exempel. Antag, mina damer och herrar, att Halands läns landsting köpt det här området för samma ändamål, som kanske Göteborgs stad avsett det till. Hur hade saken då ställt sig. Jo, då hade vederbörande ensittare fått friköpa sig, därför att när det gäller landsting, landskommun, församling eller stiftelse har lagen sin tillämplighet. Det borde vara — jag vill säga detta till andra lagutskottets vice ordförande — ett intresse för oss lagstiftare att få lagen gällande på samma sätt för såväl den ena parten som den andra. Det är också därför jag jämte flera reservanter i utskottet icke kunnat finna annat än att man borde genom en skrivelse till Kungl. Maj:t begära en sådan utredning, att lagen komme att gälla lika för såväl landskommuner och landsting som för städer, köpingar och municipalsamhällen.

Vice ordföranden i utskottet, herr Magnusson i Skövde, anförde som ett av skälen för att man icke skulle gå med på detta, att man icke borde ändra lagen så ofta, om det icke vore så, att det föreläge ett särskilt markant fall. Här har man pekat på ett fall, som är uppseendeväckande nog i och för sig, och det finns många flera dylika fall. Jag känner fall, som ännu mer bevisa, hur orimligt det är med lagens bestämmelser, att den icke är tillämplig på alla samhällen. Jag skulle därför vilja säga, att det borde vara för riksdagen angeläget att undanröja detta förhållande. Jag kan därför, herr talman, icke finna annat än att det är på sin plats, att riksdagen i den här punkten begär en utredning, så att lagen bringas i överensstämmelse med vad — såsom jag tror — man avsett med densamma. Man har väl ändå icke tänkt sig, att det för en stad, som köper mark ute på landsbygden för vård av vissa sjuka, skall gälla andra bestämmelser än för en landskommun eller ett landsting, som köper ett område för samma ändamål, när det i själva verket gäller samma sak.

Jag vill därför med vad jag nu anført, herr talman, hemställa om bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Wallerius: Herr talman! Jag har antecknat en blank reservation vid detta ärende och skall därför be att få säga några ord.

Min uppfattning divergerar icke på väsentligt sätt från den som min ärade meningsfrände, utskottets vice ordförande, här gav uttryck åt, då han förklarade, att man icke skall ändra en lag för ett ganska isolerat fall.

Vad nu detta speciella fall beträffar, så ligger väl saken så till, att varken den ene eller den andre, som varit med om dessa affärer, haft någon tanke på att ställa dessa ensittare ogynnsammare än andra ensittare. Men just detta, att de oförvållat och oförmärkt kommit i en dylik ställning, markerar fallet. Vi ha ju dock så många städer i vårt land och så stora städer, att vi ha alla skäl att tänka oss, att motsvarighet till detta kan inträffa vid andra tillfällen.

Om man icke just ser på denna sak så, som om det här gällde att tillämpa principen om allas likhet inför lagen, som ju är en av vårt samhällslivs allra nödigaste förutsättningar, har jag dock icke kunnat undgå att tänka på nödvändigheten av att reglera förhållandet mellan den starkares och den svagares rätt. När man tänker på städernas resurser, deras förmåga att köpa och arrondera o. s. v., så ser man väl gärna saken på det sättet; och under sådana förhållanden förefaller det mig icke riktigt lämpligt att här använda uttryck sådana som att det är staden, som lider intrång, när ensittaren på ett område, som inköpes av en stad, mister den rättighet, som han eljest haft, och som alla andra ha, även de som bo på landsting och landskommuner tillhö-

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

rig mark. Och icke nog med detta, utan han riskerar även, att, om vederbörande säga, att vi behöva detta område, han icke ens får sitta kvar på detta. Under sådana förhållanden tycker jag, att det är befogat att göra något i detta avseende, men jag har icke haft alldeles klart för mig, vilken väg man skulle gå. Jag har tänkt mig möjligheten av, att man skulle kunna stipulera en respittid, inom vilken ensittaren skulle kunna göra sin rätt gällande. I varje fall borde köparen få veta, hur saken ligger till, och även ensittaren borde bli underrättad därom.

Emellertid skall jag icke nu vidare tala om mina reflexioner i detta avseende, utan jag tror, att jag till fullo kan förena mig i det yrkande, som är framställt av motionären och vilket innebär anslutning till herr Petterssons i Hällbacken reservation, till vilken jag för min del, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Endast ett par ord. Jag skall först ytterligare stryka under skillnaden emellan den skrivelse, som riksdagen avlät 1931, och den här föreliggande framställningen. I berörda skrivelse är det fråga om att medgiva lösningsrätt inom stads planlagda område och område, där byggnadsplan är gällande, oberoende av vem som är ägare; alltså ett lössläppande av lösningsrätt å område där, så vitt jag förstår, det kan medföra vissa olägenheter, sedan man gått in för att göra lösningsrätten oberoende av innehavet.

Man skall bemärka den verkligt stora förändring som genomfördes; sedan vi börjat med att förutsättningen för lösningsrätt var innehavet av jorden — och detta vidare under lång tid — så ha vi nu släppt detta innehav, vilket faktiskt innebär, att man i dag kan förvärva husen för att i morgon på grund av detta förvärv kunna begära lösningsrätt. Detta skulle nu, så vitt jag kan förstå, medföra vissa olägenheter i fråga om lösningsrätt å stadsplanlagda områden och viss möjlighet till icke önskvärd spekulation, vilket nog gör, att man på den punkten, trots riksdagsskrivelsen, kan ställa sig tveksam.

Men i det fall, som här föreligger, rör det sig icke om enskilda innehav eller äganderätt, utan här rör det sig om städernas äganderätt till mark, placerad långt utanför stadsägorna såsom i det föreliggande fallet.

Om jag icke alldeles tar fel, har herr Pettersson i Hällbacken lånat av motionären en karta över det här ifrågasatta området, vilken karta jag tidigare tillät mig varna motionären för att visa, därför att om man ser på den kartan, måste man förstå Göteborgs stads vägran i detta fall att låta ensittaren inlösa. Ty ensittarens lägenhet ligger i detta fall så nära inpå konvalescenthemmet, att olägenheter kunna uppstå. Avståndet är enligt kartan endast c:a 70 meter.

Emellertid kommer jag nu över till den linje, som jag antydde i utskottet men som jag fick släppa, därför att jag icke vann något gehör för densamma. Det är en linje, som icke täckes av herr Petterssons i Hällbacken yrkande, vilket för övrigt är ologiskt. Herr Pettersson talar här om, att landsting och kommuner borde hava samma rätt som städerna, vilket de nu icke ha. Men den rätten vinnes icke alls av reservationens yrkande. Men man skulle kanske kunna fundera på en annan linje, som jag skisserat, nämligen att man medger lösningsrätt generellt utan dessa nämnda undantag men medger, att, där lösning medför olägenheter för jordägarna, lösningsrätt kan vägras. Då bleve det ett friare prövningsförfarande. Då hade åtminstone några av de ensittare, som här omtalats och som bo så långt från konvalescenthemmet, att de borde få lösa, en lösningsrätt, som ej kunde klippas av med det kategoriska beskedet, att lösningsrätt ej gäller mot stad. Även om staden äger jorden, på sätt Göteborgs stad faktiskt gör både i Skaraborgs och Hallands län, bleve det då en prövning.

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

Då finge man väl förutsätta så mycket förstånd till och med hos ägodelningsrättsnämndemännen, att de skulle kunna sakligt avgöra, om det eller det stället, för vilket lösningsrätt krävdes, låge så nära det ändamål, för vilket staden köpt eller för vilket vederbörande använder sin egendom, att lösningsrätten komme att medföra avsevärd olägenhet. Då undginge man dessa godtyckligheter, som dragandet av schematiska lagliga gränslinjer alltid medför.

Nu är det ju omöjligt att i frågans nuvarande läge göra något yrkande i enlighet med den linje, jag skisserat. Jag medgiver, att jag inom mig själv är tveksam även på denna punkt, därför att jag är rädd för att oupphörligen ändra lag. Det är emellertid utsiktslöst att göra något yrkande på den linjen. Jag är därför fortfarande av den meningen, att kammaren gör klokast i att följa utskottet och avslå såväl motionen som reservationen. Jag tror icke, att jag tar miste, om jag säger, att det här hör till de frågor, som återkomma, och att kammaren har tillfälle att taga ståndpunkt till frågan ett annat år och då till äventyrs pröva även den linje, som jag här tillåtit mig att skissera.

Jag ber, herr förste vice talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindqvist: Herr talman! Det förefaller, som om motionärens framställning vore förtjänt av en närmare utredning. Saken ligger till så, att riksdagen 1931 beslöt utredning om vissa ändringar i ensittarlagen. Vi se i år i den berättelse, som riksdagens justitieombudsman lämnat till riksdagen, att den skrivelse, som avläts av riksdagen, ligger ännu hos Kungl. Maj:t. Det är ingen åtgärd vidtagen i anledning av denna skrivelse. Då förefaller det mig, som om det skulle vara klokt, att, när denna utredning, som riksdagen har begärt, skall sättas i gång, densamma kompletteras med att avse även det yrkande, som här i motionen framställts. Nu kan det ju visserligen icke i år bli någon riksdagsskrivelse, då efter vad det sagts första kammaren har följt utskottet. Men jag skulle hålla för troligt, att om andra kammaren bifölle reservationen här i dag, kan icke Kungl. Maj:t underlåta eller kommer åtminstone icke att underlåta, att när uppdraget skall lämnas om den utredning, som riksdagen förut begärt, också då säga, att utredningen skall omfatta den framställning, som är gjord av motionären och vilken nu är framförd reservationsvis.

Till herr Magnusson i Skövde vill jag säga, att i detta fall borde herr Magnusson låta sin envishet fara — han riskerar ändå icke, att det blir någon riksdagsskrivelse — och även han borde inse, att det vore klokt, om saken komme under utredning. Herr Magnusson tror ju själv, att vi icke komma ifrån saken, utan att det blir förnyad framställning. Men vi kunna komma ifrån den, om saken blir utredd.

Jag får därför med dessa få ord, herr talman, yrka bifall till herr Petterssons i Hällbacken reservation.

Herr Paulsen: Herr talman! Det säges i utskottets utlåtande, att samhälls rätt bör väga tyngre än den enskildes rätt. Det kan vara riktigt men endast under den förutsättningen, att den enskilde icke har *bättre* rätt än vad samhället i det fallet har. Jag har i detta fall mycket stora sympatier för motionen. Jag tycker för min del, att det kan vara fullt riktigt, att en ensittare, som suttit på egendomen och arbetat upp den från intet, får lösa in denna egendom, även om den skulle ägas av en stad. I sådana fall, som motionären pekat på, att egendomarna äro belägna långt borta från staden, är det så mycket större skäl till detta. Visserligen bör man icke i *alla* fall giva sådana medgivanden, men i vissa särskilda fall tycker jag, att de böra givas.

När herr Hage hänvisade till, att dessa människor, som motionären syftat på,

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

böra kunna vända sig till staden och få dess tillåtelse att lösa marken, är det en dålig väg. Jag tycker, att det är bra mycket bättre att göra en lagändring, som ger människorna laglig rätt att inlösa marken.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Petterssons i Hällbacken reservation.

Herr **Andersson** i Lindome: Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande har fortfarande gått fram med att motarbeta förslaget, men hans argument voro mycket svaga. Han sade i sitt första anförande, att det huvudsakliga skälet till att han icke ville gå med på det var att han ansåg, att det icke borde vidtagas så mycket lagändringar. Ja, men lagändringar föreslås och beslutas vid varenda riksdag. Han menade vidare, att det kunde tänkas en lagändring på det sättet, att landstingen och kommunerna skulle få litet bättre rätt i detta avseende.

Han sade i sitt andra anförande, att det kan vara olägenheter förbundna med denna inrättning. Ja, men det finnes ju också en bestämmelse i ensittarlagen, som säger, att förrättningsmännen skola pröva, om olägenheter förekomma. Då får man också rätta sig efter dessa föreskrifter. Jag kan icke se, att det på något sätt skulle vara till någon skada eller föranleda besvärligheter för de städer, som hava sådana landsbygdshemman långt borta på landsbygden.

Till herr Ström i Göteborg, som kommer och säger, att jag påstått, att Göteborgs stad skulle vara så brysk, vill jag genmäla, att det har jag aldrig sagt, icke ens tänkt. Men jag anser, att dessa lägenhetsägare, vare sig de sitta på Göteborgs stads eller annan stads område, böra hava samma rätt som de, som bo intill, varav några redan löst och andra hava rätt att lösa sina torp. Det kännes hårt för dem, som bo på den ena sidan gränsen, att icke kunna få friköpa sina lägenheter, när deras närmaste grannar fått lösa, därför att icke någon stad varit ägare till jorden. Jag kan icke se annat än att det vore rättvist att vidtaga en lagändring. Det är ett landsbygdsintresse och ett allmänt intresse att skaffa lägenhetsägarna en fri torva att bo på, så att de få ett eget hem.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag skall icke på denna punkt göra mig skyldig till att man med fog kan säga, att jag är särskilt envis. Jag har fört utskottets talan icke därför, att jag varit synnerligen hågad för utskottets utlåtande, vilket jag förut angivit. Jag tycker verkligen, att åtskilligt av vad i utskottets utlåtande återfinnes, icke sammanfaller med de skäl, som föranlett undertecknad försvara det. Men jag har även sagt, att jag anser, att det finnes andra fullgoda skäl för utskottets slutyrkande. Jag skall emellertid med jämnmot bära, därest kammaren vill intaga en annan ståndpunkt än den jag rekommenderar.

Jag vill säga till herrar Lindqvist och Pettersson i Hällbacken, att jag både skulle önska och har rätt begära, att ni här kunnat svarva ihop en utbyggnad av reservationens yrkande så, att det verkligen omfattade, vad herrarna vilja och önska i detta fall och icke bara en liten del därav. Och särskilt vill jag därvid vända mig till herr Pettersson i Hällbacken, som talade för åtskilligt annat och mer än vad han yrkat.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag hade icke tänkt mera taga till orda i denna fråga. Men utskottets vice ordförande tycktes vara intresserad av att polemisera. Som grund för att man icke skulle frångå

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)

utskottets förslag sade han, att vi skola icke ändra lagen så ofta. Men när herr Magnusson i Skövde talade i sitt andra anförande yttrade han sig på det sättet, att även om man bifaller utskottets hemställan i år, kan det hända, att man nästa år återkommer med frågan och begär lagändring. Jag tycker, herr Magnusson i Skövde, att man bör komma i håg från det ena anförandet till det andra på en och samma dag, vad man yttrat. Det bevisar sålunda, att man funnit det svårt att hålla på sin ståndpunkt, när man är på glid, som herr Magnusson i Skövde är i denna fråga.

Sist har herr Magnusson förklarar, att han med jämnmot skall taga ett riksdagsbeslut i enlighet med reservationen. Nästa gång kanske herr Magnusson säger, att vi böra taga reservationen. När herr Magnusson riktat sig mot klämman i reservationen vill jag säga: var vänlig läs klämman, herr Magnusson i Skövde! Jag har begärt en utredning, som är förutsättningslös, därvid får frågan prövas och lämna rum för förslag, som av förhållandena anses påkallade.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Jag tänkte först för mig själv, att denna fråga anginge mig knappast. Men jag ändrade genast uppfattning. Ty när jag åhört diskussionen, har trängt sig på mig en reflexion, som jag tycker är rätt belysande för denna fråga. Luleå stad har nyligen inkorporerat ett större område från Nederluleå socken. Nu kan jag icke anföra några exakta fall, men jag är alldeles övertygad, att inom detta område komma en del sådana fall att förekomma och kanske förefinnas redan nu, att somliga önska friköpa sina gårdar och tomter. Nu är detta alldeles omöjligt för dessa, när städerna äro undantagna. Jag kan icke finna någon rim och reson i det. Varför skola städernas rättigheter vara större än de enskilda jordägarnas ute på landsbygden? Om för detta åberopas samhällsbildningsintressen, så kan ju visserligen däri ligga något. Men även om det kan bevisas, att ett friköp icke är till verkligt förfång, få de i varje fall icke områdena på det sätt, som gäller i fråga om de enskilda jordägarnas mark. Jag tycker, att det är rimligt, att städerna i detta fall likställas med övriga jordägare.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Petterssons i Hällbacken reservation.

Herr Hage: Herr talman! Det fall, som berördes av herr Nilsson i Antnäs — inkorporeringen av vissa områden med Luleå stad — har intet samband med det yrkande, som här framställt av herr Pettersson i Hällbacken. Om alltså sistnämnda förslag går igenom, bli alls icke de, som herr Nilsson intresserade sig för, på något sätt hulpna med detta. De falla under en annan lagstiftning, som vi diskuterat vid ett annat tillfälle. Alltså, det skäl, som herr Nilsson i Antnäs här framfört, kan icke alls anföras för ett bifall till reservationen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Herr Hage har redan svarat på herr Nilssons i Antnäs anförande, och därför behöver jag ej ingå därpå. Den av herr Nilsson upptagna frågan beröres icke alls av här diskuterade bestämmelser.

Men då jag ändå har ordet, skall jag be att få säga herr Pettersson i Hällbacken, att jag minnes mycket väl från den ena gången till den andra, vad jag sagt. Jag förklarade, att både jag och herr Pettersson kunna räkna med,

Ang. viss ändring i den s. k. ensittarlagen. (Forts.)
att det skall komma fram liknande förslag under kommande år. Jag räknade då med, att både jag och herr Pettersson i Hällbacken hade oss bekant, att också under kommande år kommer att finnas folk i riksdagen, som söker ämnen att motionera om, icke minst i fråga om ensittarlagen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den av herr Pettersson i Hällbacken avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Frankenberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, bifaller den av herr Pettersson i Hällbacken avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den av herr Pettersson i Hällbacken avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 16.

*I fråga om
'bestämme-
lserna rörande
motorförarens
förhållande
till bruket
av starka
drycker.*

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående skärpt lagstiftning till förhindrande av sådana olycksfall vid motortrafik, vilka föranledas genom förtäring av starka drycker.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 304, hade herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av i motionen anförda synpunkter täcktes låta utreda frågan om behovet av skärpt lagstiftning till förhindrande av sådana olycksfall vid motortrafik, vilka föranleddes genom förtäring av starka drycker, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Johanson** i Huskvarna: Herr talman! Vi hava här från motionärernas sida hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t med beaktande av i motionen anförda synpunkter täcktes låta utreda frågan om behovet av skärpt lagstiftning till förhindrande av sådana olycksfall vid motortrafik, vilka föranledas genom förtäring av starka drycker, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Ett yrkande av i huvudsak samma innehåll framställdes vid 1932 års riksdag. Den motionen avstyrktes då av utskottet och avlogs av riksdagen. Nu

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

har kammarens tredje tillfälliga utskott ävenledes avstyrkt den i år väckta motionen. År 1930 fingo vi en ny motorfordonsförordning, som innebar skärpta bestämmelser för motormännen i fråga om deras ställning till nykterhetssaken. Utskottet har i år såsom huvudskäl för sitt avstyrkande anført samma skäl, som anfördes förlidet år, nämligen att denna förordning av 1930 är så ny, att man icke under den korta tid, den varit gällande, hunnit samla de erfarenheter, man skulle behöva såsom grundval för en ny utredning i frågan.

Det kan ju ligga någonting i detta, det förstår jag mycket väl. Men å andra sidan äro vi väl alla medvetna om, att olycksfall av detta slag inträffa i stor utsträckning över hela landet, och att vid de undersökningar, som med anledning därav företagas, det ofta befinnes vara motorförarnas ställning till spriten, som spelat in. Motorföraren har förtärt starka drycker och har icke kunnat behärska sin vagn, vilket blivit orsaken till olyckan. Trots att man icke ännu hunnit samla den erfarenhet av 1930 års motorfordonsförordning, som jag medgiver varit bra att ha, ha vi likväl velat återkomma med detta yrkande om utredning. Jag tror nämligen för egen del, att det är möjligt att göra mera än vad som är gjort i denna fråga. Härutinnan tror jag icke, att vår ställning till nykterhetssaken skiljer oss åt, utan jag är övertygad om, att vi alla här vilja söka förekomma dessa ohyggliga trafikolyckor, som understundom förekomma, där oskyldiga människor råka illa ut. Denna fråga behöves sålunda icke skilja oss åt på grund av vår olika ställning till nykterhetsspörsmålet i övrigt. Jag tror också, att det är fara i dröjsmål, och att redan nu någonting ytterligare bör göras. När det gäller att anskaffa utredningsmaterial, statistik och sådant rörande trafikolyckornas antal m. m., blir det utredningen, som får införskaffa sådana upplysningar.

Därför vågar jag, herr talman, trots de skäl, som anförts av utskottet, yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Sandberg*.

Herr *Andersson* i Malmö: Herr talman! Jag skall bli mycket kortfattad. Det nyss hållna anförandet ger icke anledning till att längre fördjupa mig i detta spörsmål. Jag vill bara erinra om att utskottet är fullständigt ense därom, att vi böra åstadkomma trafiksäkerhet i vårt land så långt det överhuvud taget är möjligt med hjälp av de lagar, som vi här stifta. Men därmed hava vi icke velat vara med om det förslag till utredning, som de ärade motionärerna såväl i första som i andra kammaren nu väckt, liksom i föl, då liknande motioner väcktes i kamrarna. Jag vill påminna om, att denna punkt i lagen i motorfordonsförordningen har undan för undan skärpts, och vi kunna med de beslut, som träffades 1930 med tillämpning från och med den 1 januari 1931, säga oss, att vi här i vårt land hava en av de mest skärpta lagstiftningar på detta område, som finns i världen. Vi hava ingen erfarenhet ännu om den lag, som började tillämpas 1931. Innan vi få någon erfarenhet om denna lags verkningar, är det enligt utskottets mening icke klokt att ge sig in på förnyade utredningar om ändring. Det är även utskottets bestämda uppfattning, att man inom ramen av nu gällande lag har möjlighet att vinna samma syfte, nämligen ökande av trafiksäkerheten, som motionärerna med sitt förslag hava avsett.

Ja, herr talman, jag skall icke förlänga debatten. Det anförande, som här hållits, gav, som jag nyss nämnde, mig icke anledning att uppehålla mig vid

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

frågan, utan jag ber med vad jag anfört att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ljunggren: Herr talman! Den fråga det här gäller är ju en välfärdsfråga av synnerligen stor betydelse, som är värd att fästa uppmärksamheten på, och det är också därför motionärerna hava tagit sig friheten att återupprepa motionen från förra året. Utskottet säger ju, som ordföranden här nu bekräftat, att »inga som helst nya synpunkter eller sakskäl hava tillkommit, och inga nya erfarenheter föreligga, sedan den nya lagen kommit till stånd, »som för närvarande ådagalägga behovet av en skärpt lagstiftning», och det talas om att man först »efter förloppet av en icke alltför kort tid» skall kunna få en nödig erfarenhet, och det talas om att man först på »grundval av nyare statistiska specialundersökningar», bör upptaga denna fråga till förnyad prövning.

Detta påstående, som göres för andra gången, att inga nya synpunkter tillkommit, förefaller mig märkligt, precis som om man på denna fråga behövde nya synpunkter eller nya sakskäl. De gamla synpunkterna och sakskälen böra säkerligen kunna räcka även nu, och de nya erfarenheterna äro, att olycksfallen fortfara. Den föregående ärade talaren påstod, att inga bevis förefinnas. Vad säger erfarenheten, och vad säga då tidsningsnotiserna om dessa saker, och vad säger statistiken? Jo, så långt vi kunna få tag i en sådan, säga de, att de nya lagbestämmelser, som vi fingo 1930, icke räcka — det måtte väl det ärade utskottet förstå. Och vad är egentligen den stora skillnaden, som skulle göra en så kraftig verkan? Före 1930 stod det, att vederbörande fick icke vara synbart berörd, och i den nya formuleringen står det »så påverkad av starka drycker, att han kan antagas icke hava herravälde över sina handlingar». Icke har den där lilla förändringen kunnat åstadkomma några större verkningar, det måtte vi väl alla känna till. Jag skulle nästan vilja fråga utskottet, vilken olycksfallsprocent, som utskottet vill hava, innan utskottet fordrar skärpt lagstiftning. Det förefaller, som om det nästan fordrades, att så och så många tusen personer först skulle stupa på vägarna, innan man skulle anse det lämpligt att gå fram med skärpt lagstiftning. Det skulle i alla fall vara intressant att veta, vad utskottet fordrar i det avseendet. Riksdagen har säkerligen på svagare grunder än dessa skrivit till Kungl. Maj:t om utredning. Här är det fråga om liv, som dagligen stå på spel, och då är sannerligen skyndsamhet av nöden, och man får icke som i andra vanliga fall vänta alltför länge på ändrade bestämmelser och åtgärder, som kunna bättre tillgodose kraven.

Jag fick i min hand här en tidskrift, som ges ut här i landet av motorförarnas helykterhetsförbund, »Motorföraren». Det är en tidskrift, som för resten utskottet och även kammarens övriga ledamöter kunna hava nytta att studera då och då. Där får man en annan uppfattning av denna sak än vad man fick av representanten från utskottet och även av utskottets utlåtande. Jag skall icke taga upp tiden mycket, men jag skall endast peka på ett par tre saker.

Jag ser här i det nummer, som utkommit i februari 1933, alltså det sista nummer, som utkommit av Motorföraren, några statistiska uppgifter. Det finns ingen statistik från landet i dess helhet, men det finns en statistik från Stockholm, och det förefaller som om den kunde lära oss åtskilligt. Det anföres där, att i fjol indrogos 365 körkort, d. v. s. i medeltal ett varje dag, eller lika många som under 1930 och 10 mer än 1931. Av dessa 365 indragna berodde indragningen i ej mindre än 261 eller 72 %

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

på spritmissbruk. Vad är det för procent som utskottet egentligen fordrar? Skulle icke 72 % vara tillräckligt. Jag utgår från att denna procent kanske är den, som gäller över hela landet, och i varje fall kan den icke vara långt från 72 %. Om jag ser i en annan statistik för åren förut 1927 och 1928, så ser jag, att för hela landet hade på grund av onykterhet vid färd med motorfordon procenten varit 1927: 72.1 och 1928: 75.5. Den är visserligen högre då, så att man kan säga, att i så fall har siffran sjunkit en liten smula. Det var de åren, det är ett par år emellan, som det icke varit fullt så höga siffror som dessa. För jämförelses skull skall jag be att få peka på att här i Stockholm behandlades 481 ärenden av denna beskaffenhet under förra året, och som jag nyss nämnde, var antalet indragna körkort 365. Det kan vara intressant att se, vilka det egentligen är, som råka ut för detta. Om vi se på droskförare, så är det 43 av dessa, chaufförer 88, automobilförare 9, åkare 23, summa yrkeschaufförer 136, under det att de andra motorförarna varit betydligt flera till antalet. Därav var det 34 handlande, 33 kroppsarbetare, 21 kontorspersonal, 13 ingenjörer, 20 försäljare och 81 av övriga yrken. Det har ju icke mycket stor betydelse för frågan i sin helhet, men det är dock intressant att se, vilka det är, som i detta fall missbruka spriten, och det finns personer, som man minst av allt väntat detta av. Om jag får döma av vad som står här om de 81 körkortsägarna, som icke äro yrkeschaufförer, så finner jag 13 direktörer, 9 studerande, 7 fabrikörer, 4 löjtnanter, 3 brandmän, 3 byggmästare, 3 målare, 3 musiker, 3 fröknar, 2 kaptener, 1 greve, 1 polis, 1 läkare och 1 skådespelare m. fl. Det synes således, att onykterhet vid ratten är icke att hänföra till en viss klass, utan den tyckes vara till finnas på olika håll, och är sålunda så mycket farligare, och av så mycket större vikt bör det var att söka få bestämmelser, som inskränka olycksfallens antal.

Jag har i ett annat nummer av motorföraren, nämligen för december 1932, funnit ett uttalande av en man här i Stockholm, chefen för en av de förnämsta tidningarna, som jag för min del eljest icke har större anledning att citera, men som jag i detta fall anser mig hava så mycket större anledning till att göra det. Det är nämligen chefredaktören för N. D. A. doktor Leonard Ljunglund. Han har uttalat det, att »envar måste känna sig uppmanad att söka i sin mån bidra till ett bättre sakernas tillstånd. Såsom förtroendeman hos ett par av pressens större organisationer känner jag med särskild tyngd det ansvar, som påvilar pressen i detta hänseende. Med smärta måste man emellertid konstatera betänkliga försök att med enskilda pressorgans tillhjälp söka missleda allmänna opinionen rörande vissa med mera uppseendeväckande olyckor förknippade omständigheter. Jag känner det angeläget att för min del göra allt vad i min förmåga står för att få slut på sådana skamligheter. Faktiskt växa allt fortfarande olyckstalen ofantligt mycket snabbare än folkmängden ökas i vårt land samt jämväl i långt högre grad än trafikökningen och antalet registrerade fordon. — Jag vill citera detta som ett sorts svar även på vad den ärade ordföranden i utskottet nyss från talarstolen anförde. — »En jämförelse mellan åren 1924 och 1930 ger följande resultat», säger herr Ljunglund: »Folkmängden ökades med 14 %, trafiken med 60 %, registrerade motorfordon med 122 %, men olyckssiffrorna med 174 %. År 1930 blevo ej mindre än 1,483 personer intagna på sjukhus för skador, som de ådragit sig vid automobilolyckor. Samma år uppgingo dödsoffrens antal till 397.» Han tillägger, »att anledningen till detta sorgliga förhållande i mycket hög grad alltjämt är att söka i onykterhet hos förarna, kan dessvärre ej betvivlas. Under femårsperioden 1924—1928 indrogos i hela riket 5,795 körkort och 70 %

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

av dessa föranleddes genom spritmissbruk», och så tillägger han: »Siffrorna för den följande femårsperioden visa en stark ökning.»

Jag har haft anledning citera detta, då jag är övertygad om att det sagts och skrivits efter noggrant studium av verkliga förhållanden och med avsikt att gagna med detta uttalande. Jag har i ett annat nummer av »Motorföraren» på första sidan sett en rubrik »Vägarnas gissel». Från ett och samma tidningsnummer är det klicherade en massa rubriker, som förekommit angående dessa olyckor: »Fyra berusade fara vilt fram på Dalarövägen». — »Onykter under bilkörning även efter åtalet.» — »Skandalös körning av full bilist.» — »Somnade vid ratten med lintern i hand.» — »Rusig bilist kör ihjäl annan bilist.» — »Berusad bilförare på vådligt äventyr.» — »Tidningsbud överkörd av bilist.» — »Dödskörning.» — »Bildrullen körde på den parkerade bilen», o. s. v. o. s. v. Vid sidan om detta är av redaktionen sagt: »Enligt den officiella statistiken dödades vid motorfordonsolyckor i vårt land under de fem åren 1927 — 1931 resp. 217, 284, 321, 396, och 240 människor. — Tusentals trafikanter bli lemlästade eller på annat sätt skadade varje år, och de materiella skadorna uppgå till många miljoner kronor.» Och så skulle man kunna hålla på att citera i det oändliga, och ändock anses denna fråga vara en mycket liten fråga. — »Tusentals herrelösa motorfordon irra omkring på landsvägarna i Sveriges vackra bygder och söka sina offer. Det blev 396 dödade och 60,000 skadade år 1930.»

Nu är det visserligen sant, att dessa siffror gälla icke tiden efter det vi finga den nya lagen, men det är väl ingen i denna kammare, som har den uppfattningen, att den nya lagen kunnat så kraftigt verka, att siffrorna sjunkit avsevärt i detta fall, när siffrorna från Stockholm visa sig vara tämligen konstanta. Här äro en hel massa fall angivna, men jag skall icke upptaga tiden med att påvisa detta, alla känna till det, läsa därom dagligen i tidningarna och jag tror, att åtskilliga också t. o. m. själva varit med och blivit utsatta för dessa mer eller mindre av sprit påverkade chaufförer eller motorförare på våra landsvägar. I detta fall är det icke bara de s. k. nykteristerna, som hava anledning att hålla sig vakna, utan det är vi litet var, som böra taga position för större nykterhet vid ratten.

För att gå till en annan grupp, som haft anledning att studera dessa saker närmare, nämligen till Östra Sveriges systembolags förening, som består av 25 av landets systembolag, har detta vid sitt årsmöte — det är i oktober 1932 det hände — gjort följande uttalande beträffande förebyggande åtgärder: »Den tanken hade därför under överläggningen uttalats, att sådana strävanden till fullständig nykterhet under motorfärder borde understödjas av alla rätttänkande medborgare, oberoende av vilken uppfattning i fråga om bruket av alkoholhaltiga drycker de i övrigt kunde hava.» Och så säges det sedan: »Föreningen beslöt uppdraga till sin styrelse att utarbeta ett yttrande av innehåll, att enligt föreningens uppfattning motorförare böra helt avstå från förtärande av alkoholhaltiga drycker under motorfärder. Denna föreningens mening borde på lämpligt sätt bringas till allmänhetens kännedom.» — Jag har ansett det var ett lämpligt sätt att också få in detta uttalande i riksdagens protokoll för att även på det viset bringa detsamma till allmänhetens kännedom.

Jag skall sluta med att framhålla Motorförarnas helnykterhetsförbund, som med så stort intresse arbetat för bättre lagstiftning och påverkan på allmänheten, så att större trafiksäkerhet måtte vinnas. Och jag tror, att vi alla äro ense om att dess arbete är värt det högsta betyg och det högsta understöd som kan ges. Det skickades in till Kungl. Maj:t den 25 maj 1932 en skrivelse, det

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

var sålunda efter det den nya lagen hade verkat ett år och litet till, vari det bl. a. säges, jag skall bara citera några ord: »Men ehuru 1930 års motorfordonsförordning», som nu utskottet berömmar, tillägger jag, »betecknar en avsevärd skärpning av nykterhetskravet i förhållande till tidigare gällande lag på hit-hörande område, ifrågasätta vi, om det ej redan nu vore lämpligt att allvarligt överväga, huruvida en ny revision i vissa avseenden är av nöden. Det är fortfarande ofta förekommande upprörande fall av bilolyckor, som rätteligen borde benämnas våldsdåd, begångna under alkoholpåverkan. Våra nyhetstidningar innehålla ofta skildringar om alkoholpåverkade motorförarens hänsynslösa framfart och i anslutning till dessa skildringar ha en mängd tidningar i olika landsdelar alldeles oberoende av sin inställning till alkoholbruket i allmänhet i ledande artiklar påkallat en snar och kraftig skärpning av nykterhetskravet i motorfordonslagstiftningen.» Och så sluta de: »De sålunda anförda omständigheterna synas oss ge belägg för att på detta område alltfört förekomma allvarliga missförhållanden, som göra en snar omprövning av gällande förordning i detta stycke icke blott önskvärd utan ofrånkomlig», och så hemställa de till Kungl. Maj:t, »att Eders Kungl. Maj:t måtte snarast gå i författning om genomförande av sådan ändring av motorfordonsförordningens stadgande beträffande körkorts utfärdande och återkallande, att här ovan påvisade missförhållande på effektivast möjliga sätt elimineras.»

Ja, när nu förbundets styrelse, som har till sin uppgift att särskilt följa dessa saker och syna dem på nära håll, har kunnat uttala sig på sådant sätt som här skett, så är det icke underligt, om enskilda män som jag och medmotionärer hava velat fästa kammarens och riksdagens och allmänhetens uppmärksamhet på, att här föreligger verkligen ett förhållande, som måste bättras och som kan bättras, om vi alla lägga manken till och om statsmakterna vilja göra sitt yttersta för att kunna stävja dessa olycksfall, som genom spritens inverkan på motorförarna hava förevarit i så hög grad som skett.

Ja, herr talman, jag har väl knappast någon förhoppning om, trots att jag tror, att det är riktigt vad som här framhållits, att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t med anhållan att fortast möjligt få en utredning rörande skärpta bestämmelser, så att olycksfallens antal måtte i ännu högre grad än genom den lagstiftning vi fingo 1930 stävjas — jag har väl ingen förhoppning, säger jag, att kammaren ville lyssna till det, då ett enhälligt utskott avstyrkt, men jag anser mig i alla fall pliktig att på grund av vad jag här anfört yrka bifall till motionen.

Herr Nilsson i Göteborg: Herr förste vice talman! Vid behandlingen av ifrågavarande motion i utskottet var jag från början angelägen om att söka finna utvägar för utskottet att kunna tillmötesgå motionärernas önskemål. Emellertid visade det sig vara rätt besvärligt att komma fram på en väg, som kunde anses vara tillfredsställande, i all synnerhet med anledning därav, att man borde vänta för att få en viss erfarenhet av 1930 års motorfordonsförordning. I detta sammanhang vill jag säga till herr Ljunggren, att det är svårt att ur utskottets utlåtande kunna utläsa, att utskottet har givit något omdöme om 1930 års trafikförordning. Utskottet anser det icke önskvärt med ny lagstiftning på detta område under nuvarande skede och förhållanden. Men man kan också resonera på det sättet, att motorförarkåren är en relativt ny kår, som rätt hastigt vuxit fram, och att denna kår så småningom inom sig själv kan arbeta upp ett bättre förhållande på detta område, så att det, när tiden har fått verka, inom kåren utbildats en viss tradition.

Herr Ljunggren använde sig av ett otal siffror, och jag kan icke så långt

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

det vore önskvärt bemöta dessa. Men den tidning, som herr Ljunggren refererade, har jag också läst liksom också den statistik, som herr Ljunggren anförde. Jag skulle då vilja framhålla, att man ur denna statistik även kan läsa ut någonting annat, än vad herr Ljunggren gjorde. Om man tar i betraktande, att motorfordonsförordningen har skärpts undan för undan från år 1925 fram till nuvarande tid, så betyder ju detta, att de nya bestämmelserna ge myndigheterna möjlighet att kraftigare hålla efter motorförarna; och en given följd därav måste bliva, att siffrorna i fråga om beivrade fall stiga i proportion därtill. Vad Stockholms siffrorna beträffar, så vill jag också göra herr Ljunggren uppmärksam på det förhållandet, att visserligen äro dessa siffror avskräckande i och för sig — det vill jag gärna medge — men om man tar i betraktande, att i Stockholms stad cirka 20,000 motorfordon, skulle jag väl tro, äro i ständig trafik, så är det ju förklarligt, att det någon gång inträffar ett olycksfall.

Jag vill alltså härmed säga, att ifrån utskottets sida har herr Ljunggren all hjälp att vänta i sina strävanden till ett bättre förhållande på området, vilket är högelingen önskvärt. Men å andra sidan tror icke utskottet, att under för handen varande omständigheter lagstiftningsåtgärder äro de medel, varmed man kan nå fram till ett bättre sakernas tillstånd.

Jag skall med dessa ord, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nyblom: Herr talman! Såsom tidningsman har jag haft tillfälle att dag för dag följa de fruktansvärda rapporter, som gå in från skilda delar av landet, och som vittna om de dödsolyckor, som inträffa på grund av förtäring av starka drycker. Jag har också fått ett alldeles bestämt intryck av att den lagstiftning, som finnes, icke är tillräcklig, eller i varje fall att tillämpningen av densamma icke synes vara tillräckligt sträng för att kunna stävja det oskick, som i detta avseende förekommer, och den ansvarslöshet, som på detta område ådagalägges. Jag är övertygad om att man här måste taga itu på skarpen, om man skall komma till rätta med missförhållandena. Det finns massor av ansvarslösa motorförare, som icke tyckas äga den sanna respekten för sina medmänniskors liv. Då bör det också vara vår plikt att ingripa på sådant sätt, att dessa personer bliva tillräckligt åthutade. Det är mycket dystra rapporter, som man i detta avseende får utifrån landet. Jag kan därför icke fullt förstå, huru utskottet kunnat komma fram till den uppfattningen, att inga nya erfarenheter finnas, som skulle kunna motivera en skärpt lagstiftning på detta område. Jag tror, att de rapporter om olyckor, som lämnats under det senaste året, äro tillräckliga erfarenheter för en skärpt lagstiftning på området. Har man följt med dessa rapporter, så har man blivit övertygad om den saken.

Jag vill därför helt ansluta mig till vad herr Johanson i Huskvarna och herr Ljunggren här anför. Jag ber också att få ansluta mig till det yrkande, som dessa herrar här framställt.

Herr Ekman: Herr förste vice talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Jag begärde närmast ordet med anledning av herr Ljunggrens uttalande, att vi icke böra vänta på några nya erfarenheter eller några nya synpunkter, utan att de gamla räcka, och att vi därför kunna skrida till att ändra den nuvarande lagstiftningen på detta område, vilken enligt herr Ljunggrens och flera andras åsikt icke synes vara tillräcklig.

I motiveringen till motionen påpeka nämligen motionärerna, att formuleringen av den paragraf i den nu gällande lagen, som talar om att motorförare

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

icke får vara så påverkad av starka drycker, att han kan anses ej äga nödigt herravälde över sina handlingar, är för mångtydig och sålunda skulle kunna inbjuda till ett visst godtycke vid tolkningen. Motionärerna antyda en annan formulering med i huvudsak det innehållet, att en motorförare under viss tid före färdens anträdande icke må förtära alkohol.

Jag är övertygad om att det icke finns en mening därom, att om det vid en bilolycka konstateras, att bilföraren är onykter, denne bör drabbas av ett synnerligen strängt straff. Men enligt min uppfattning torde det vara möjligt att även med den nuvarande lagstiftningen på detta område, ifall den strängt tillämpas vid våra domstolar, utmäta vida strängare straff, varigenom man skulle nå åsyftad verkan, d. v. s. injaga skräck hos alla, som i minsta mån förtära sprit, då de sitta vid ratten. Den föreslagna ändringen synes mig däremot kunna leda till större godtycke. Det förefaller nämligen påtagligt, att det skulle bliva mycket svårt att fastställa, huruvida en person under viss tid före framförandet av motorfordon förtärt alkohol, och detta även om man använder blodprov. Det är ju nämligen, som bekant, så, att alkoholen inverkan är mycket olika på olika personer. Det skulle därför enligt min mening bliva synnerligen svårt att efter några timmar kunna komma till rätta med, huruvida en person är påverkad, låt vara i mindre mån, av alkohol. Och man får vara mycket försiktig, så att man icke lagstiftar på ett sådant sätt, att den allmänna opinionen reagerar, ty en sådan lagstiftning komme icke att få den effekt, som man avsett. Att helt och hållet förbjuda förtärandet av alkohol torde icke kunna i praktiken upprätthållas.

Jag har velat peka på detta på samma gång som jag vill uttala min stora sympati för motionärernas syfte, i vad det gäller förhindrande på ett mera effektivt sätt än hittills av onykterhet vid förandet av bil. Jag ber att ännu en gång få upprepa, att enligt min uppfattning bör detta kunna ske även med nuvarande lagstiftning genom en strängare lagtolkning.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken Wellin: Herr förste vice talman! Jag ser i denna fråga icke en nykterhetsfråga utan en fråga om skydd, ett slags olycksfallsförsäkring. Jag kan då icke underlåta säga, att jag tycker, att vilken ståndpunkt man än må inta i själva nykterhetsfrågan som sådan, så borde en var av kammarens ledamöter kunna vara med om att bifalla det av herr Johanson i Huskvarna här framförda yrkandet, därför att detta, som sagt, helt enkelt är en skyddsåtgärd.

Det var en tidigare talare här, som sade, att nykterhetssträvandena inom yrkeschaufförskåren inneburo en god garanti för att här ifrågavarande olycksfall icke skulle bli alltför talrika. Och jag vill med tacksamhet erkänna, att yrkeschaufförerna nedlagt ett mycket ansvarskännande och förtjänstfullt arbete i den riktningen. Men jag måste gent emot den ärade talaren säga, att vi här icke bara ha att räkna med yrkeschaufförerna, utan vi ha även amatörer på detta område. Och vad de senare beträffar har man kanske icke att lita till samma målmedvetna arbete som bland yrkeschaufförerna.

Till sist skall jag endast be att få tillägga en liten reflexion, som jag gjorde, medan jag åhörde debatten här. Jag skulle vilja säga, att så långt jag kan minnas tillbaka, har man alltid hört talas om onykterhet bland fordonsförare, om jag så får uttrycka mig. Men förr i världen, då dessa voro körkarlar och det gällde att sköta en häst, så kunde man trösta sig med, att om mannen var onykter, så var hästen det aldrig. Och det var ofta hästens klokhet, som gjorde, att såväl körkarlen som de personer, han skjutsade för, lyck-

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

ligt kommo hem. När man nu har att räkna med maskiner, och så känsliga maskiner, i stället för hästar, så kunna vi icke av maskinerna fordra den klokhets och det förutseende, som hästarna visade förr, utan där få vi lov att ställa hela kravet i den vägen på människan.

Det är också till stor del därför, herr förste vice talman, som jag ber att få yrka bifall till herr Johansons i Huskvarna motion.

Herr Andersson i Malmö: Herr förste vice talman! Det var herr Ljunggrens anförande, som uppkallade mig. Jag skall söka på några punkter ge honom några repliker.

I sitt anförande framhöll han bland annat med förebringande av vissa tidsningsartiklar, vilken fara spriten är och har varit beträffande körsäkerheten här i landet. Ja, allt det där är nog bra. Men jag gjorde vid ähörandet därav den reflexionen, att med den mängd av motiveringar, som herr Ljunggren kommit med i sitt anförande här, skulle det väl funnits någon liten möjlighet att ha fått en annan form på hans motion i år än i fjol. Men det är precis samma motion i år som den, som riksdagen i fjol avlog. Man har däri som huvudargument åberopat det anförande, som borgmästare Fant hållit, och vissa uppgifter från motorfordonssakkunniga. Det enda nya, som tillkommit — och det framkom i herr Ljunggrens anförande här — var statistiken beträffande indragna körkort i Stockholm under år 1932. Herr Ljunggren meddelade beträffande den saken, att det var så och så många under år 1932, och att detta innebar en utökning av antalet indragningar från år 1931. Ja, nu kan man ha olika uppfattningar om hurvida detta skall vara ett bevis för att onykterheten vid ratten ökats. Det kan väl också vara ett bevis för att 1930 års motorfordonslag verkat synnerligen kraftigt i Stockholm, och att just av den anledningen antalet körkortsindragningar ökats.

I den debatt, som här förts, där man riktat sig emot utskottet, tycks man hava fått för sig, att utskottet å sin sida icke skulle vara vän av nykterhet vid ratten, att utskottet icke skulle vilja vara med om sådana lagstiftningsåtgärder, som kunna förhindra olycksfall av här ifrågavarande anledning. Visst är utskottet med om att vi skola skapa nykterhet vid ratten. Visst är utskottet med om att genomföra sådana lagstiftningsåtgärder, som leda fram till det resultatet, men vi inom utskottet äro icke alls övertygade om att de här föreslagna åtgärderna skulle komma att medföra åsyftad verkan. Vi äro övertygade om att man med en rätt tillämpning av nu gällande lag kan nå precis samma resultat i fråga om nykterheten vid ratten, som med det förslag, vilket här föreligger från motionärernas sida. Jag vill passa på att i detta sammanhang erinra om att det är icke enbart onykterheten vid ratten, som är orsak till olycksfall, när det gäller motorfordon, utan det finns även en hel del andra orsaker, bland annat den många gånger mycket långa arbetstiden för vissa motorförare. Det skulle nog också vara lyckligt, om vi genom lagstiftningsåtgärder kunde förkorta denna ofta förekommande alltför långa arbetstid.

Vi äro som sagt övertygade om att 1930 års motorfordonslag är tillräcklig, om tillämpningen av densamma får den nödiga skärpningen. Innan riksdagen beslutar riva upp de lagar, som stiftats år 1930, är det nog klokt att se, vilka erfarenheter som vunnits av vad som då beslutats.

Med anledning av att fröken Wellin yrkat bifall till förslaget såsom innebärande skyddsåtgärder mot olycksfall i motorfordonstrafik vill jag erinra om vad förslaget innehåller. Förslaget åsyftar skärpning av bestämmelserna i motorfordonslagen på denna punkt. I motiveringen talas om vad som menas med denna skärpning, vad man anser riksdagen skall besluta. I motiveringen

I fråga om bestämmelserna rörande motorförares förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

talas om att motorfordonsförare få icke lov föra motorfordon om de under viss tid dessförinnan förtärt något som helst spirituosa. Vi komma faktiskt till det resultatet, om vi närmare undersöka saken, att alla motorfordonsförare i detta land måste bliva absolutister, och det kan jag ju förstå, att herr Ljunggren önskar.

Vidare kan man befara, att en sådan lagstiftning, genomförd på det sätt som i motiveringen anförts, skall komma att medföra en hel del trakasserier, en hel del krångel, som vi kunna undvika, ifall vi låta bli att göra ändring på det sätt, som motionärerna föreslagit. Enligt min mening kunna vi nå fram till önskvärt resultat med en skärpt tillämpning av nuvarande lag. Enligt utskottets mening är det under sådana förhållanden onödigt att giva sig in på några nya bestämmelser, och jag vidhåller därför mitt yrkande.

Herr *Westerdahl* instämde häruti.

Herr *Pehrsson* i Göteborg: Herr förste vice talman! Jag begärde ordet särskilt med anledning av ett yttrande av en ärad talare, som såg så gott som hela denna fråga som ett ärende som gäller yrkesbilförarnas kår. Också den siste talaren syntes se saken under samma synvinkel, då han kom in på den arbetstid, som dessa ha. Talarinnan på Stockholmsbanken har däremot redan framhållit vilka det här gäller, och jag skulle kunna nöja mig med att instämma däri, men jag vill dock, då jag nu fått ordet, betona, att det är icke bra som det är. För dem, som emellanåt skola färdas på landsvägarna — och till dem hör jag — är det vid åtskilliga tillfällen risk till liv och lem, beroende just på nu ifrågavarande orsak. Jag tror, att det är en rätt allmän önskan, att vi skola komma till rätta med dessa missförhållanden. Nu säges det här visserligen, att det endast skulle tarvas en bättre lagtillämpning, så skulle vi vara framme. Ja, det kan hända, men skulle det icke då kunna vara ganska nyttigt med en utredning, så att behovet därav bleve klart ådagalagt. Frågan bör hållas vid liv. Därigenom skulle denna lagtillämpning kunna bliva stadgad och förbättrad. Jag tror, att det vore ganska lyckligt, om kammaren beslöte i enlighet med motionärernas hemställan, varför jag vill förena mig i yrkandet om bifall till motionen.

Herr *Ljunggren*: Herr talman! Jag är tacksam mot utskottet för den välvilja, som utskottet visat motionärerna och likaledes för de uttalanden i viss del, som talesmännen för utskottet, herr Ekman icke undantagen, här gjort. Motionärerna klandrades emellertid smått i ett första anförande för att vi ånyo kommit fram med ungefär detsamma som sist. Jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att, sedan vi sist motionerade, har kammaren omsatts rätt betydligt. Om jag icke tager fel, är det väl ungefär ett sextio-tal riksdagsmän, som äro nya i denna kammare, och då får man icke förvåna sig över att vi en smula vilja höra, vilken ställning de intaga.

Jag vill med anledning av vad fröken Wellin yttrade säga, att det är också min uppfattning att, när det gäller yrkeschaufförerna, har en mycket stor förbättring inträtt. Efter vad jag har mig bekant ha många yrkeschaufförer med anledning av faran för dem själva och andra i deras yrke gått in i en nykterhetsförening. Om somliga icke anse det ha någon betydelse, så för dem kanske det har detta. Det visar sig i alla fall, att de tagit steget fullt ut, så att de åtminstone icke skola vara påverkade av spriten, när det gäller att undgå olycksfall. Men det är mest de andra, de s. k. gentlemannachaufförerna, — det är naturligtvis ett olämpligt namn på dem, som icke äro yrkes-

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

chaufförer — det här gäller. Det var någon, som sade till mig vid en diskussion här, att hur kan du tänka dig, att det är möjligt att den, som far på ett kalas, under hela kalaset icke skulle få använda spritdrycker? Det är ju rakt omöjligt komma med ett sådant förslag! Jag svarade denne, att, om det är någon, som skjutsar ett sällskap till ett kalas, bör han fordra så mycket av sig själv, och de andra böra fordra så mycket av honom, att åtminstone han för den gången i tillräckligt god tid före avfärden låter bli att använda spritdrycker, så att de kunna köra hem i någorlunda säkerhet. Det förefaller mig, att så pass stor ansvarskänsla bör man väl kanske ändå fordra av dem, som ha ratten om hand. Nu nämnde den siste ärade talaren: det är ju förfärligt, då måste ju nästan alla blia helynkterister! Ja, visst vore det förfärligt, men det fordrar nu icke jag och icke heller motionärerna utan vi fordra, att de skola vara så pass nyktra, att de kunna föra ett fordon utan att på något sätt fördärva sig själva eller andra, åkande eller mötande. Nu nämnde herr Ekman — jag tror det var han som sade det — att om bilförarna äro onyktra, är detta lättare att konstatera än det är att fastslå överträdelse, om man skärper fordringarna. Detta visar, att herr Ekman säkerligen inte har studerat sig in i denna fråga. Det är inte fråga om onykterhet vid förande av bil. Jag skall be att få läsa upp några rader ur broschyren Alkohol och trafiksäkerhet, vilken är författad av fullt kompetenta personer och vilken också har godtagits av staten därigenom att denna broschyr skickats ut åt alla håll och därigenom att det till och med skall undersökas, om man kan innehållit i den, innan man kan få körkort. Det är bara ett kort citat ur ett uttalande om denna broschyr, som jag skall läsa upp. Där säges: »Alkoholen mest försåtliga verkan — och tillika dess hittills minst beaktade — är emellertid, att den förlänger reaktionstiden mellan våra sinnesintryck och de rörelser, som av dessa framkallas. Antag t. ex., att en chaufför under färd plötsligt upptäcker en fotgängare i vägbanan. Det tar då en viss, ehuru kort tid innan han hinner besluta sig för att bromsa och hinner sätta foten på bromspedalen. Detta är den s. k. 'reaktionstiden', och den uppgår i regel till c:a $\frac{1}{3}$ sekund. Det har nu visat sig, att en vanlig, ordinär snaps ofta förlänger reaktionstiden med c:a $\frac{1}{5}$ sekund. Detta dröjsmål är så litet, att våra sinnen icke ens hinna uppfatta det. Men: *Bilen* gör det! Vid en hastighet av 7 mil i timmen betyder $\frac{1}{5}$ sekund c:a 4 meter, d. v. s. bromsningen försenas med 4 meter och vagnen stannar icke förr än 4 meter längre fram än den skulle ha gjort, därest chauffören *icke* förtärt en snaps. Att dessa 4 meter kunna representera en dödsolycka säger sig självt — en dödsolycka som *icke* inträffat, därest den förutnämnda snapsen utblivit.»

Jag har velat läsa upp det där. Det är inte mitt påhitt utan det är, vad de, som vi anse förstå saken bäst, ha yttrat, och jag tycker, att det skadar inte att lägga märke till detta även för oss lekmän.

Nu var det någon, som sade, att när tiden fått verka, skola vi komma och företaga ändringar i lagen. Ja, när tiden fått verka och tillräckligt många blivit ihjälkörda! Men hur skulle det vara att innan dess söka ordna det så, att medan tiden verkar det bleve så få olycksfall som möjligt. Skulle inte också det vara någonting att reflektera över?

Det talades om myndigheterna. Ja, jag vill villigt erkänna, att myndigheterna ha verkligen försökt att göra sitt allra bästa åtminstone på många håll för att komma till rätta med denna sak, och jag vill här uttala ett erkännande därav samt uttrycka den förhoppningen, att de, hur det nu än må gå med denna begäran om en utredning, med ännu större kraft må gripa in,

I fråga om bestämmelserna rörande motorförarens förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

om det nu blir det enda vi ha att lita till, till dess vi få en ny lagstiftning.

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten och ber endast att med dessa ord få yrka bifall till motionen.

Herr Näslund: Herr talman! När detta ärende behandlades i fjol, tillät jag mig i denna kammare att uttala den meningen, att det endast var en tidsfråga, innan vi finge lov att gå in för en lagstiftning i det i den då väckta motionen antydda syftet. Jag har i år såsom suppleant i det utskott, som behandlat detta ärende, blivit ännu mera övertygad om att så är förhållandet, men jag tror dock, att det är nödvändigt, att vi, för att kunna få tillräckligt bevismaterial, lägga om statistiken på detta område något, så att man ur densamma kan utläsa de verkligen inträffade trafikolyckorna till följd av alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon. Det har anförts en del siffror, särskilt ifrån Stockholm, som ge vid handen att 70 å 72 procent av de indragna körkorten hänföra sig till spritmissbruk. När man anför dessa siffror, så säger det inte ett dugg om hur många trafikolyckor, som inträffat på grund av spritmissbruk. Det är fråga om körkort, som blivit indragna för att motorförare missbrukat nu gällande förordning och förtärt sprit i sådan myckenhet, att de blivit påverkade därav, men statistiken säger inte nu någonting om vilka olyckor, som inträffa på grund härav. Motståndarna mot en skärpning i lagstiftningen på detta område peka på detta förhållande, och det är ju fullkomligt riktigt att så göra. Jag tror därför, att det är nödvändigt, att vi få gå in för en specialundersökning på detta område. Jag förutser, att den statistiken väl blir rätt så arbetsam och besvärlig, men jag tror, att det är absolut nödvändigt att gå den vägen för att kunna få tillräckligt bevismaterial till att övertyga de tveksamma om att det inte bara är ett fåtal trafikolyckor, som inträffa på grund av spritmissbruk.

Jag kan inte underlåta att säga ett tröstens ord till utskottets ärade ordförande. Han uttalade en viss farhåga för att med tiden skulle alla chaufförer lagstiftas till helynkerhet. Nej, herr Andersson i Malmö, det har på senaste tiden kommit till stånd en måttlighetssuparnas automobilförarförening, och jag tänker, att de, som älska att komma fram till en nykter automobilförarkår men inte vilja beträda avhållsamhetsprincipens säkra väg, de kunna finna rum där, och kanske kunna vi om något år mötas, både måttlighetssuparna och nykterhetsfantasterna, om man får använda det uttrycket i detta sammanhang.

Jag tror således, herr talman, att vi ett annat år kanske få lägga om yrkandet i en eventuell motion i detta syfte, men jag har velat begagna tillfället att uttala denna vädjan just nu.

Vidare anfördes ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Johanson i Huskvarna begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

I fråga om bestämmelserna rörande motorföräres förhållande till bruket av starka drycker. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 256, innefattande inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskilt utskott bestående av 24 ledamöter, 12 från vardera kammaren, skulle tillsättas för behandling av

ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 156, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.; och

nr 157, angående anslag till utbyggnad av tvättinrättning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona,

än även övriga framställningar till riksdagen, som avsåge arbetslöshetens bekämpande och andra härmed i samband stående frågor, vilka kamrarna kunde komma att hänvisa till utskottet;

och beslöt kammaren antaga berörda inbjudan.

Härefter lämnades ordet till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att andra kammaren måtte besluta att för sin del välja 16 suppleanter i det nu beslutade utskottet.

Denna hemställan bifölls.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckta motioner om sänkning av stämpelavgiften vid köp av fast egendom;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion om upphävande av 18 kap. 10 § strafflagen m. m.;

nr 16, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om straff för utpressning;

nr 17, i anledning av väckta motioner om upphävande av andra stycket av 18 kap. 13 § strafflagen;

nr 18, i anledning av väckt motion angående avstyrkande av partiell reform av åklagareväsendet och begäran om en ny bevisningslag;

nr 19, i anledning av väckt motion om reglering genom lag av ersättning till vittnen, då ersättning ej utgår av allmänna medel; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35) om emeritlöner för präster;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om viss ändring i 90 § lagen om fattigvården;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med ytterligare föreskrifter om lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika boställen; och

nr 11, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; samt

jordbruksutskottets memorial:

nr 20, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslaget till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln; och

nr 21, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om det under titel allmänt anslag till hushållningssällskapen uppförda ordinarie anslaget.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Mårtensson</i>	under	3 dagar fr. o. m. den	3 mars,
» <i>Blomquist</i>	»	4 » » »	3 »
» <i>Nilsson</i> i Landeryd	»	den 3 mars,	
» <i>Svensson</i> i Grönvik	»	3 dagar fr. o. m. den	3 mars,
» andre vice talmannen <i>Magnusson</i>	»	8 » » »	3 »
» <i>Wallerius</i>	»	6 » » »	2 »
» <i>Hagberg</i> i Luleå	»	9 » » »	2 »
» <i>Anderson</i> i Norrköping	»	5 » » »	3 »
» <i>Weijne</i>	»	2 » » »	3 »
» <i>Gardell</i> i Gans	»	3 » » »	4 »
» <i>Uddenberg</i>	»	4 » » »	3 »
» <i>Rudén</i>	»	6 » » »	4 »
» <i>Lövgren</i>	»	6 » » »	2 » och
» <i>Olsson</i> i Golvvasta	»	3 » » »	4 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.